

تنظیم گفتار

اولین نشریه تخصصی حوزه تنظیم گری

سال سوم | شماره هشتم | فروردین و اردیبهشت ۱۴۰۱

پرونده ویژه:

تنظیم گری رقابت

گزارش نشست بررسی چالش‌های شورای رقابت در دوره‌های پیشین
و ارائه پیشنهاداتی برای دوره‌ی بعد

شورای رقابت؛ بازیگری تنهادر مقابل با انحصار

با حضور دکتر فرشاد فاطمی و مهندس احمد داوودی

فهرست مطالب

اسموفله

بیش از یک دهه فراز و نشیب تنظیم‌گری
رقابت در ایران | ۴

یادداشت تحلیلی

خاستگاه تنظیم‌گری | ۶

اخبار تنظیم‌گران داخلی

با تنظیم‌گران | ۱۲

یادداشت تحلیلی

ضرورت یا عدم ضرورت تنظیم‌گری | ۲۲

امروزی کوتاه‌بر آفرین مقالات چاپ شده در حوزه تنظیم‌گری

بر مرز دانش | ۲۸

یادداشت تحلیلی

معماری نهادی مطلوب تنظیم‌گر؛ کلید
تنظیم‌گری مطلوب | ۳۰

اخبار بین الملل و تنظیم‌گران بین جهان

تنظیم‌گری دور دنیا | ۳۶

پرونده ویژه

یادداشت تحلیلی

تاریخچه توسعه سیاست‌های رقابت در
جهان | ۴۴

گزارش نشست

شورای رقابت، بازیگری تنها در مقابل با انحصار | ۴۸

یادداشت تحلیلی

تجربه تنظیم‌گری شورای رقابت در عمل
(از خودرو تا دارو خانه) | ۶۰

یادداشت تحلیلی

معماری نهادی نظام تنظیم‌گری؛ طراحی نسبت
شورای رقابت با تنظیم‌گران بخشی | ۶۶

تنظیم‌گفتار

اولین نشریه تخصصی حوزه تنظیم‌گری

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تأسیس و انتشار: بهمن ماه ۱۳۹۱

تنظیم‌گفتار

اولین نشریه تخصصی حوزه تنظیم‌گری

سال سوم | شماره هشتم | فروردین و اردیبهشت ۱۴۰۱

اندیشکده حکمرانی شریف

باشگاه تنظیم‌گری ایران (بتا)

مدیر مسئول: دکتر امیر احمد ذوالفقاری

صاحب امتیاز: اندیشکده حکمرانی شریف

سر دبیر: مزده ناطقی

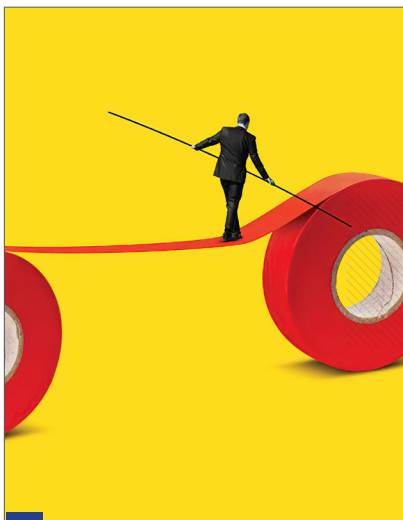
همکاران: محمد مهدی جعفریان، مزده ناطقی، سید

مرتضی حسینی، سید محمد رضا دادگستر، مهدی

میرزایی، امیر حسین قلندری

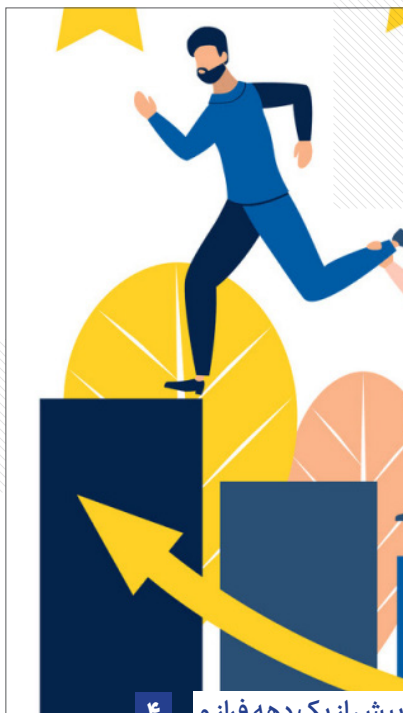
ویراستار: امیر حسین عزتی

طراحی گرافیک: فوکوس استودیو

۶۶

معماری نهادی نظام تنظیم‌گری طراحی
نسبت شورای رقابت با تنظیم‌گران بخشی

۴

بیش از یک دهه فراز و
نشیب تنظیم‌گری رقابت در ایران

بررسی چالش‌های شورای رقابت
در دوره‌های پیشین و ارائه
پیشنهاداتی برای دوره جدید

گزارش نشست با آقایان سیدفرشاد فاطمی
و مهندس احمد داوودی

۴۸

محمد مهدی جعفریان

مدیر مرکز مطالعات توسعه و رقابت

بیش از یک دهه فراز و نشیب تنظیم‌گری رقابت در ایران

از رقابت یا جلوگیری از رفتارهای مخل رقابت تحت عناوینی همچون قوانین ضد انحصار، آنتی‌تراست یا رقابت وجود دارد. در این قوانین رفتارهای ضد رقابتی چون «توافقات ضد رقابتی»، «سوء استفاده از موقعیت مسلط»، «ادغام»، «تلاش برای انحصار» و «تبعیض» را ممنوع ساخته‌اند. همچنین یکی از ساختارهای مهم حکمرانی اقتصادی نیز تنظیم‌گران رقابت هستند که وظیفه اجرای سیاست‌ها و قوانین رقابت را برعهده دارند

■ امروزه یکی از اجزای مهم حکمرانی اقتصادی در اکثر کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه جهت افزایش کیفیت کالاها و خدمات، توسعه کسب و کارها و همچنین افزایش رفاه مصرف کننده، تنظیم‌گری رقابت است. از زاویه دید اقتصادی نیز شایع‌ترین علل شکست بازار که فلسفه مداخله دولت و تنظیم‌گری است، همانا شکل‌گیری انحصار است. از همین رو در بسیاری از کشورهای دنیا قوانین اختصاصی جهت صیانت

صحیح و کارآمد آن در بازار احساس می‌شود. با توجه به اهمیت تنظیم‌گری رقابت و با توجه به چالش‌های پیش‌رو در مسیر شورای رقابت در کشور، در این شماره از تنظیم‌گفتار، پرونده‌ای به این موضوع اختصاص داده شده و تلاش شده است تا از ابعاد مختلف بدان پرداخته شود.

و با رصد دائم استراتژی‌های کسب‌وکار، آن‌ها را از جهت تضمین رقابت منصفانه پالایش می‌کنند. قانونگذار ایرانی نیز با تصویب قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی و ایجاد نهاد حافظ رقابت یعنی شورای رقابت در این مسیر گام برداشته است. با توسعه اقتصاد دیجیتال و پدیده‌های نوظهور مانند پلتفرم‌های آنلاین و تأثیر بسزای آن‌ها در زندگی اجتماعی، مقوله‌ی تنظیم‌گری و تعیین قواعد رقابت اهمیتی مضاعف یافته است. با این حال، نهاد رقابت در ایران به دلایل مختلف اقتصادی و اجتماعی نسبت به نمونه‌های مشابه در جهان، از کارآمدی لازم برخوردار نبوده است و از تغییرات و تحولات جدید نیز جامانده است و خلأ حضور قدرتمند،

امیرحسین قلندری

پژوهشگر مهمان اندیشکده حکمرانی شریف

خاستگاه تنظیم‌گری

■ در چهار دهه اخیر مفهوم تنظیم‌گری و ساختارهای تنظیم‌گر به عنوان بخش جدیدی از مفهوم حکمرانی در حال ظهور و بروز هستند. امروزه تنظیم‌گری به حدی اهمیت یافته است که دیدگاه‌های گوناگونی همچون دولت تنظیم‌گر و حکمرانی تنظیم‌گرانه از آن منشعب می‌شود که تنظیم‌گری را به مثابه بخشی جدایی‌ناپذیر از نظام حکمرانی مطرح می‌کنند. امروزه در بسیاری از کشورهای در حال توسعه تنظیم‌گری جایگاه ویژه‌ای در نظام حکمرانی پیدا کرده است. به عنوان مثال در انگلستان حدود ۷۰ نهاد تنظیم‌گر در بخش‌های مختلف فعال هستند که از کنترل برنامه‌های تلویزیونی تا کنترل نرخ بهره و از نظارت بر سلامت مسافران گرفته تا انتصاب

مدیران بخش عمومی را تحت تنظیم قرار می‌دهند. بسیاری از این تنظیم‌گران بدون این که اجازه از دولت یا پارلمان داشته باشند، حق تعیین قیمت و مقررات‌گذاری در حوزه تحت کنترل خود را دارند. قدرت برخی از آن‌ها از یک بخش خاص نیز فراتر می‌رود و کل اقتصاد را تحت تأثیر تصمیمات خود قرار می‌دهد. در آمریکا نیز استفاده از ابزار فناوریانه جهت اعمال حاکمیت در حوزه‌هایی چون ICT و تنظیم‌گری مالی، استفاده از ابزارهای تنظیم‌گری مانند قاعده‌گذاری اینترنت جهانی، FATF در حوزه پولی و مالی همگی شاخصه‌هایی هستند که حکمرانی تنظیم‌گرانه در آمریکا را تایید می‌کنند. با توجه به رشد روزافزون تنظیم‌گری، درک سیر تاریخی تنظیم‌گری و تأمل

قضایی در حل دعاوی و تنظیم رفتار بازیگران اقتصادی، یکی از ریشه‌های تاریخی حرکت به سمت استقرار نظام تنظیم‌گری بوده است. در این نگاه، تنظیم‌گری پاسخی «اجرایی و سیاستی» به ناکارآمدی نظام «حقوقی-قضایی» محسوب می‌شود که با ورود پیش‌دستانه به کنترل رفتار بازیگران و استفاده از ظرفیت‌های حرفه‌ای متخصصان، از هزینه‌های کلان اجتماعی تخلفات جلوگیری کرد. نهادهای تنظیم‌گر در این دوره نه به عنوان یک «جایگزین نظام قضایی سنتی» بلکه به عنوان «مکمل نظام قضایی» مورد توجه قرار گرفتند. این نهادها به‌ویژه در کشورهای که از نظام قضایی ضعیفی برخوردار بودند گسترش یافتند و در نهایت در بسیاری از این کشورها زمینه‌ی ایجاد سازمان‌های تنظیم‌گر فراهم آمد. پس از ظهور تنظیم‌گری در قرن نوزدهم، در نیمه‌ی

در نحوه پیدایش آن اهمیت قابل توجهی پیدا می‌کند. این یادداشت به دنبال آن است تا ریشه‌های تنظیم‌گری در جهان را بررسی کند و خاستگاه تنظیم‌گری و ضرورت‌هایی را که منتج به ظهور آن شده است را تبیین نماید. پس از بررسی تنظیم‌گری در جهان، به‌طور اجمالی سیر تطورات تنظیم‌گری در ایران نیز بررسی می‌شود.

خاستگاه تنظیم‌گری و سیر تاریخی آن در جهان

به لحاظ تاریخی نمی‌توان تنظیم‌گری را اساساً پدیده‌ای مدرن به‌شمار آورد و در این راستا می‌توان موارد متعددی از مداخلات حاکمیتی را در قرن نوزدهم در کشوری مانند آمریکا ذکر کرد. برای درک خاستگاه تنظیم‌گری اولین دوره‌ای که مطرح می‌شود، «دوره‌ی ترقی خواهی» در آمریکاست. در نیمه دوم قرن نوزدهم بود که اولین تلاش‌ها برای تشکیل نهادهای تنظیم‌گر در آمریکا و شکل‌گیری اولیه مفهوم دولت تنظیم‌گر صورت پذیرفت. در این دوره، عواملی مانند امکان گسترش فساد در پرونده‌های کلان اقتصادی، انگیزه بالای شرکت‌های بزرگ اقتصادی برای اعمال نفوذ در احکام قضایی، هزینه بالای فرآیند دادرسی و هزینه‌های سنگین اجتماعی تخلفات اقتصادی به دلیل ماهیت پسینی احکام قضایی، موجب نارضایتی گسترده از توان مکانیسم‌های قضایی در تضمین محیط رقابتی پایدار اقتصادی در سال‌های پیش از جنگ جهانی اول شدند. برای مثال زمانی که جرم صورت گرفته خسارات زیادی را در قالب تضییع اموال عمومی به همراه داشته باشد، هرچند فردی در دادگاه مجرم شناخته و مجازات شود، اما امکان بازگشت حقوق تضییع شده به صاحبان آن وجود نخواهد داشت. مجموع این عوامل منتج به پدیده‌ای تحت عنوان «شکست دادگاه‌ها» شد. بنابراین ناکارایی نظام

فعالیت بازار و بخش خصوصی ایجاد شد. در این راستا می‌توان مشاهده کرد که عموم اقتصاددانان برجسته از نحل‌های مختلف اقتصادی، از کینز گرفته تا هایک، مقوله تنظیم‌گری را (با تفاسیر خاص خود) مورد توجه قرار داده‌اند. حتی اقتصاددانان طرفدار مکتب شیکاگو که عمدتاً منشأ مشکلات اقتصادی را مداخله‌ی دولت می‌دانند، با انتقادها و چالش‌های خود، مقوله تنظیم‌گری و در مقابل مقررات‌زدایی را به مرکزیت مجادلات و مباحثات علم اقتصاد تبدیل کردند. به هم پیوستگی تاریخ تنظیم‌گری با تاریخ اصلاحات اقتصادی به‌ویژه خصوصی‌سازی در رشد رویکرد «اقتصاد تنظیم‌گری» به‌عنوان یکی از حوزه‌های اصلی دانش اقتصاد تا زمان حال مؤثر بوده است.

از سوی دیگر در دهه‌های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ هم‌زمان با توسعه و اهمیت یافتن مفاهیمی چون حقوق اجتماعی، سلامت، امنیت عمومی و ملاحظات زیست‌محیطی، تقاضای بیشتری برای مداخله هدفمند حاکمیت در این قبیل حوزه‌ها با هدف تضمین «منافع عمومی» ایجاد شد. تغییر جهت تنظیم‌گری اقتصادی به سمت تنظیم‌گری اجتماعی در دهه ۱۹۶۰ آغاز شد. پیش از سال ۱۹۶۰ تنظیم‌گری محدود به حوزه‌های اقتصادی بود، اما پس از سال ۱۹۶۰ تغییر جهت به سمت تنظیم‌گری اجتماعی موجب آغاز برنامه‌های جامعی شد که تمام صنایع را دربرگرفت و تلاش برای حرکت به سمت تنظیم‌گری تخصصی به قانونی شدن تنظیم‌گری منجر شد. سانس‌تین تنظیم‌گری اجتماعی این دوران را این‌گونه توصیف می‌کند: «تنظیم‌گری در دهه ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ به لحاظ ماهوی و نهادی با تنظیم‌گری دهه ۱۹۳۰ متفاوت بود... در این دوره هدف اصلی نظارت‌های دولتی، تثبیت اقتصاد

اول قرن بیستم ایده‌های افرادی همچون لوئیس برندیس مشاور اقتصادی ویلسون رئیس جمهور آمریکا، مفهوم تنظیم‌گری را وارد دوران جدیدی کرد که به دوره‌ی «توافقات نو» مشهور است. در این دوره پس از شکل‌گیری رکود بزرگ، فرانکلین دی روزولت، رئیس جمهور آمریکا با تکیه بر نظریات کینز درصدد این بود که با دخالت در بازار، وضعیت اقتصادی را بهبود بخشد و این کار با ظهور تنظیم‌گری در اقتصاد صورت گرفت. در طول این دوره نهادهای تنظیم‌گری به سرعت رشد کردند که این رشد از خوشبینی نسبت به آثار مثبت تعدد نهادهای تنظیم‌گری حکایت می‌کند.

هم‌زمان با گسترش بازارهای اقتصادی و در پی آن بروز پدیده شکست بازار، نیاز به مداخله در بخش‌های مختلف اقتصادی به منظور کنترل تبعات منفی

یا کنترل قیمت یا ورود شرکت‌ها نبود... بلکه بهداشت و امنیت عمومی در برابر مخاطرات مختلف و مقابله با تحقیر اجتماعی گروه‌های محروم از اهداف تنظیم‌گران بود»

از منظر جغرافیایی هم مطالعات تنظیم‌گری محدود به مرزهای آمریکا نماند. بریتانیا یکی از برجسته‌ترین نمونه‌های دولت تنظیم‌گر در دنیا محسوب می‌شود. دولت تنظیم‌گر در بریتانیا سابقه‌ای طولانی دارد و اولین دولت تنظیم‌گر در انگلستان بعد از جنگ جهانی دوم شکل گرفت. اما آغاز دولت تنظیم‌گر به معنای امروزی آن در نظام حکمرانی انگلستان به بعد از ناکامی دولت رفاه در این کشور برمی‌گردد. در اواخر دهه ۱۹۷۰ به دلیل گستردگی حجم خدماتی که دولت ارائه می‌کرد، بدهی‌های دولت رو به افزایش نهاد. همچنین طولانی بودن فرآیند بوروکراتیک باعث ناکارآمدی نظام ارائه خدمات و ایجاد مشکلات دیگری نیز در فرآیند اداره امور می‌شد. نتیجه این مشکلات بروز پدیده شکست دولت در انگلستان و آغاز دوره تاجریسم بود که با روی کار آمدن مارگارت تاچر خصوصی‌سازی را در دستور کار قرار داد. کاهش دخالت دولت در امور اقتصادی و حمایت از اقتصاد بازار آزاد، کاهش هزینه‌های دولت، کاهش مالیات‌های مستقیم و افزایش مالیات‌های غیرمستقیم از دیگر ویژگی‌های این دوره بود. خصوصی‌سازی‌های صورت گرفته در بخش‌های اقتصادی باعث شد که دولت نتواند کنترل مناسبی بر بازار داشته باشد که نتیجه آن شکست بازار و ایجاد زمینه برای پیدایش نهادهای تنظیم‌گر شد. براساس رویکرد کوچک‌سازی دولت در این دوره، سعی بر این بود که ایجاد نهادهای تنظیم‌گر تا حد امکان باعث افزایش حجم دولت نشوند.

پس از انگلستان نیز اغلب اعضای اتحادیه اروپا، مطالعات و اجرای مدل‌هایی از تنظیم‌گری را به عنوان محور اصلاحات اقتصادی و راه‌حلی جهت کاهش ریسک و حفظ محیط رقابتی اقتصاد در دستور کار خود قرار دادند. در دو دهه اخیر تنظیم‌گری با حفظ تفاوت‌ها در گستره اعمال و میزان تطابق با نظام‌های سیاسی متفاوت به بخشی ثابت و تفکیک‌ناپذیر از نظام‌های حکمرانی در اغلب کشورهای جهان تبدیل شده است و پس از چالش‌هایی چون بحران‌های زیست‌محیطی و تبعات ناشی از بحران مالی ۲۰۰۸ و در پی آن ایجاد تقاضای عمومی برای مداخله حاکمیت، مسئله تنظیم‌گری بیش از پیش مورد توجه اقتصاددانان و سیاست‌گذاران قرار گرفته است.

خاستگاه تنظیم‌گری و سیر تاریخی آن در ایران

ظهور تنظیم‌گری در جهان را می‌توان در قرن نوزدهم دانست. در ایران اگرچه در اوایل دهه ۱۳۰۰ سازمان‌هایی با وظایف تنظیم‌گرانه ایجاد شدند، اما در طی بیست سال اخیر بوده است که تنظیم‌گری به طور جدی مورد توجه دولتمردان و اندیشمندان قرار گرفته است. به صورت تاریخی در کشور ما طی سالیان طولانی اکثر وظایف تنظیم‌گرانه مستقیماً توسط حکومت انجام گرفته است. در دوران دولت‌های تصدی‌گر که عملاً تا ارائه خردترین خدمات هم در حیطه‌ی وظایف دولت بوده است، به طریق اولی تفکیک مشخصی بین سیاست‌گذاری و تنظیم‌گری وجود نداشته است. با گذشت زمان و تحولات مفهوم و جایگاه دولت در ایران به تدریج از سال ۱۳۰۰، سازمان‌هایی در زیرمجموعه دولت به وجود آمدند که روی وظایف تنظیم‌گرانه تمرکز داشتند و اموری همچون مجوزدهی، تنظیم بازار و اعمال برخی جرائم

و طرح موضوع خصوصی سازی در کشور است. ابلاغ این سیاست ها را می توان نقطه عطفی در نظام تنظیم گری کشور دانست. به دنبال ابلاغ این سیاست ها، در سال ۱۳۸۶ قانون اجرای سیاست های کلی اصل چهارم قانون اساسی تصویب گردید. فصل نهم این قانون در رابطه با موضوع تسهیل رقابت و منع انحصار بوده و در بند ۵۳ از این فصل، ایجاد شورایی با عنوان شورای رقابت پیشنهاد شده است. در این قانون برای شورای رقابت وظایف تنظیم گرانهای پیش بینی شده و در کنار آن اختیار ایجاد تنظیم گران بخشی با تصویب هیئت وزیران در برخی حوزه ها نیز به شورای رقابت داده شده است. با تشکیل شورای رقابت و مرکز ملی رقابت در سال های پایانی دهه ۱۳۸۰، مرحله ی جدید استقرار نظام تنظیم گری در کشور آغاز شد.

این مرحله از توسعه نظام تنظیم گری عملی تلاشی در جهت ایجاد نهادهای نسبتاً مستقل تنظیم گری در حوزه اقتصاد، همزمان با فرایند خصوصی سازی بود. اگر چه این مرحله به واسطه ناسازگاری ساختارهای حقوقی و قانونی کشور و مقاومت های درونی دستگاه های اجرایی ملی، توفیق چندانی به همراه نداشته است، اما همچنان می توان این اقدام را گامی روبه جلو در مسیر ایجاد تنظیم گران بخشی در کشور دانست. در طی سال های اخیر نیز در کنار مباحث قانونی و سیاستی حول بهبود مکانسیم ها و قوانین اجرای تنظیم گری نهادهای حاکمیتی و نیمه مستقل اقتصادی، موج جدیدی از تقاضای شکل گیری نهادهای قاعده گذار در حوزه های اجتماعی، سیاستی و تکنیکی آغاز شده است که استفاده از مکانسیم ها و نهادهای تنظیم گر را در اعمال حاکمیت وارد مرحله ی جدیدی کرده است. ■

بر متخلفان را برعهده داشتند. از سال ۱۳۰۹ موضوع تنظیم گری در ایران با تأسیس برخی نهادهای تخصصی و صنفی که دارای اختیارات تنظیم گری بودند وارد دوران تازه ای شد. از جمله این نهادها می توان به کانون وکلای دادگستری و سازمان نظام پزشکی اشاره کرد. پس از شکل گیری این نهادها، از سال ۱۳۳۰ تا سال ۱۳۸۰ می توان گفت تنظیم گری در ایران مسیر نسبتاً پیکنوختی را طی نموده است. رویکرد اصلی کشور در این سال ها، تنظیم گری توسط نهادهای دولتی و تعداد محدودی از نهادهای تخصصی و صنفی بوده است، از این رو در طی این سال ها برخی سازمان های دولتی تنظیم گر در کشور ایجاد شدند که از جمله می توان به سازمان تعزیرات حکومتی، سازمان حمایت از مصرف کنندگان و تولیدکنندگان و سایر سازمان های تنظیم گر بخشی دولتی نظیر سازمان بنادر و دریانوردی، سازمان شیلات، سازمان غذا و دارو... اشاره نمود. تمامی این سازمان ها، نهادهای دولتی بودند که عموماً نگاه سنتی به تنظیم گری داشته و از طریق ابزارهای سنتی نظیر اعمال مقررات، نظارت و مجازات، سعی در تحقق اهداف تنظیم گرانهای خود داشتند.

از سال ۱۳۸۰ به بعد، سلسله اقداماتی در کشور اتخاذ گردید که نظام تنظیم گری را وارد مرحله ی جدیدی از رشد نمود. از جمله این اقدامات می توان به تأسیس سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی در سال ۱۳۸۲ اشاره کرد که با توجه به جایگاه و وظایف محوله به آن، این سازمان را می توان اولین نمونه از نهادهای تنظیم گر مدرن در کشور دانست. اقدام مؤثر دیگری که در این دهه اتخاذ گردید، ابلاغ سیاست های کلی اصل چهارم و چهارم قانون اساسی از سوی مقام معظم رهبری در سال ۱۳۸۴

با تنظیم‌گران

اخبار تنظیم‌گران داخلی

ساترا

■ هفت رسانه صوت و تصویر فراگیر مجوز ساترا دریافت کردند

یاری رساندن در زمینه تولید محتوا از طریق ثبت طرح در سامانه رویش (rooyesh.irib.ir) از دیگر تسهیلاتی است که برای رسانه‌ها در نظر گرفته شده است. توان تی‌وی، پایگاه خبری چشم شهر، تی‌وی هیپ‌کان، تی‌وی صمت، خنده، کارتونا و رواق، هفت رسانه‌ای هستند که با سپری کردن مراحل اداری و به انجام رساندن الزامات ساترا، موفق به اخذ مجوز شده‌اند. نمایندگان این رسانه‌ها هریک با معرفی و محوریت فعالیت رسانه‌های خود، سوالات‌شان را نیز با رئیس ساترا مطرح و پاسخ‌های خود را دریافت کردند.

نمایندگان هفت رسانه صوت و تصویر فراگیر با حضور در ساترا، مجوز فعالیت رسمی خود را از رئیس این سازمان دریافت کردند. مقیسه رئیس ساترا با اشاره به تسهیلاتی که ساترا در اختیار رسانه‌های صوت و تصویر فراگیر دارای مجوز از این سازمان قرار داده است، اضافه کرد: طبق نظام رتبه‌بندی ساترا و در راستای حمایت از رسانه‌های صوت و تصویر فراگیر در عرضه محتوای مناسب برای خانواده‌ها، تعدادی از فیلم و سریال‌های پرمخاطب در ژانرهای مختلف در اختیار رسانه‌های دارای مجوز از این سازمان قرار گرفت. همچنین ساترا برای حمایت از مجوزگیرندگان این سازمان محتوای شبکه‌های رادیویی و تلویزیونی را به شکل قاب اختصاصی (iFrame) در اختیار آن‌ها قرار می‌دهد. تخصیص اعتبار مشارکتی برای ارتقا و

سازمان تنظیم مقررات
رسانه‌های صوت و تصویر فراگیر
ساترا

■ نامه انجمن صنفی VOD ها به شورای

نگهبان: مصوبه مجلس درباره ساتراز رد کنید.

اتحادیه تولیدکنندگان فیلم و برنامه‌های تصویری ایران، انجمن صنفی شرکت‌های نمایش ویدیوی آنلاین، کانون تهیه‌کنندگان رسانه‌های دیداری و انجمن صنفی کارگردانان سینما در نامه‌ای سرگشاده به دبیر شورای نگهبان اعلام کردند واگذاری صلاحیت صدور مجوز محصولات ویدئویی به سازمان صدا و سیما که هنوز زیرساخت‌های لازم در این بخش را ندارد، موجب بروز مشکلات و موانع بسیاری در حوزه تولید و نشر آثار فرهنگی و هنری خواهد شد.

فعالین حوزه تولید و نشر آثار فرهنگی و هنری با بیان اینکه واگذاری صلاحیت صدور مجوز محصولات ویدئویی به صدا و سیما، مشکلات و موانع بسیاری را ایجاد خواهد کرد از شورای نگهبان خواستند تا ابهام ایجاد شده در تولید و نشر آثار ویدئویی را رفع کنند. به نظر می‌رسد فعالین این حوزه خواستار رد مصوبه مجلس برای سپردن نظارت بر آثار حرفه‌ای فضای مجازی به ساترا هستند.

در این نامه به مصوبه کمیسیون تلفیق درباره بودجه ۱۴۰۱ اشاره شده که طبق آن مسئولیت صدور مجوز و تنظیم مقررات صوت و تصویر فراگیر و نظارت بر آن، منحصر به سازمان تنظیم مقررات رسانه‌های صوت و تصویر فراگیر (ساترا) سازمان صدا و سیما سپرده شده است.

■ ساترا دستورالعمل «ارتباطات تجاری» و

«عدالت رسانه‌ای» را به پلتفرم‌ها ابلاغ کرد.

ساترا اقدام به تهیه و تنظیم دو دستورالعمل «ارتباطات تجاری در رسانه‌های صوت و تصویر فراگیر» و «عدالت رسانه‌ای و حفاظت از رقابت در رسانه‌های صوت و تصویر فراگیر» کرد؛ در ادامه این دستورالعمل‌ها با تایید رئیس سازمان صدا و سیما به رسانه‌های صوت و تصویر فراگیر ابلاغ شد. اسناد پیش‌نویس دو دستورالعمل «ارتباطات تجاری در رسانه‌های صوت و تصویر فراگیر» و «عدالت رسانه‌ای و حفاظت از رقابت در رسانه‌های صوت و تصویر فراگیر» پیش از این، توسط دکتر امامیان رئیس سابق ساترا، در هشتمین جلسه کمیسیون تنظیم مقررات رسانه‌های صوت و تصویر فراگیر در دی ماه ۱۴۰۰ ارائه شد. در این جلسه مقرر شد در مکاتبه با اعضای کمیسیون، نقطه نظرات احتمالی، درخصوص این پیش‌نویس‌ها دریافت شود.

با توجه به طی شدن فرآیند قانونی در این خصوص، از جمله نظرخواهی تخصصی و عمومی، با تایید رئیس سازمان صدا و سیما، دستور ابلاغ دستورالعمل‌های نام‌برده صادر شد و ساترا نیز آن‌ها را به رسانه‌ها ابلاغ کرد.

انجمن صنفی شرکت‌های نمایش
ویدئوی آنلاین
Online Video Platform Association

صنعت صوت و تصویر فراگیر در کشور خواهند شد

■ تسهیلات جدید ساترا برای رسانه‌های صوتی

و تصویری

رسانه‌های صوتی و تصویری دارای مجوز از ساترا تسهیلات تولید دریافت می‌کنند.

سازمان تنظیم مقررات رسانه‌های صوت و تصویر فراگیر (ساترا)، به منظور ارتقا و یاری رساندن در زمینه تولید محتوا، تسهیلاتی را برای رسانه‌های صوتی و تصویری دارای مجوز از این سازمان در نظر گرفته است.

رسانه‌های صوتی و تصویری برای دریافت این تسهیلات باید طرح‌های تولیدی خود را تا ۲۵ فروردین در سامانه رویش به آدرس rooyesh.trib.ir به ثبت رسانند.

طرح‌های مورد تایید، تا سقف ۸۰ درصد هزینه تولید را دریافت می‌کنند. همچنین رسانه‌های صوت و تصویر دارای مجوز با در نظر گرفتن اولویت‌های محتوایی و نظام رتبه‌بندی ساترا در اولویت تامین اعتبار خواهند بود.

■ ساترا محتوای صداوسیما را در اختیار

نمایش خانگی قرار می‌دهد.

ساترا به منظور حمایت از مجوز گیرندگان این

■ عیدانه ساترا برای خانواده‌ها در فضای مجازی

ساترا در نوروز ۱۴۰۱، تعدادی از فیلم و سریال‌های پرمخاطب شامل ۹۸ قسمت در ژانرهای مختلف را در اختیار رسانه‌های دارای مجوز از این سازمان قرار داد.

به گزارش روابط عمومی ساترا؛ سازمان تنظیم مقررات رسانه‌های صوت و تصویر فراگیر (ساترا)، به منظور حمایت از رسانه‌های صوت و تصویر فراگیر در عرضه محتوای مناسب برای خانواده‌ها، در نوروز ۱۴۰۱، تعدادی فیلم و سریال شامل ۹۸ قسمت در ژانرهای مختلف، برگرفته از آثار تولیدی شبکه‌های صداوسیما، به روزترین فیلم‌های سینما و برنامه‌های اختصاصی تلویزیون را در اختیار رسانه‌های دارای مجوز از ساترا قرار داد.

فیلم‌های سینمایی ایرانی «یدو»، «تک تیرانداز» و «منصور»، دو سریال ایرانی «زیرخاک ۱» و «پایتخت ۴»، فیلم‌های سینمایی خارجی «ایپاکا» و «من چه کسی هستم» و دو سریال ژانر کودک «بچه رئیس» (فصل ۳) و «بچه محل» (فصل ۱) اسامی این فیلم و سریال‌ها هستند که در اختیار رسانه‌های صوت و تصویر فراگیر قرار گرفتند.

به گفته ساترا ارائه این بسته‌های محتوایی در مناسبت‌های آتی نیز ادامه خواهد یافت و در کنار دیگر اقدامات حمایتی باعث رشد و بالندگی

صدور مجوزهای کسب و کار از سوی رئیس جمهور ابلاغ شد.

سید محمد حسینی با اشاره به ابلاغ قانون تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار از سوی رئیس جمهور گفت: قانون مزبور به دنبال حذف موانع زائد از سرراه متقاضیان کسب و کار در سطح کشور است.

وی گفت: این قانون با اصلاح برخی از مواد قوانین مرتبط با صدور مجوزهای کسب و کار از جمله: قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی، قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار، قانون کانون کارشناسان رسمی دادگستری، قانون کیفیت اخذ پروانه وکالت دادگستری و قانون دفاتر اسناد رسمی و کانون سردفتران و دفتریاران، ضمن سهولت در صدور این مجوزها، زمینه بهبود اشتغال و توسعه کسب و کارها و رشد اقتصادی مولد را فراهم‌کنند.

■ مصوبه جدید نمایندگان برای تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار

نمایندگان مجلس در بررسی بخش هزینه‌ای لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور، با اکثریت آرا مصوبه‌ای داشتند که براساس آن کلیه امور مربوط به مجوزهای کسب و کار از قبیل دریافت تقاضا، پاسخ دهی به

سازمان، محتوای شبکه‌های رادیویی و تلویزیونی را مبتنی بر نظام رده‌بندی مربوطه، به صورت قاب اختصاصی (IFrame) در اختیار آن‌ها قرار می‌دهد.

سازمان تنظیم مقررات رسانه‌های صوت و تصویر فراگیر (ساترا)، با موافقت پیمان جبلی رئیس سازمان صدا و سیما، محتوای شبکه‌های رادیویی و تلویزیونی را به صورت رایگان در اختیار رسانه‌های صوت و تصویر فراگیر قرار می‌دهد.

این اقدام برای اولین بار به منظور حمایت از رسانه‌های صوت و تصویر فراگیر، تکمیل سبد محتوایی آن‌ها و افزایش محتوای سالم در فضای مجازی فراهم می‌شود.

سازوکار انتخاب رسانه‌ها نیز براساس نظام رده‌بندی محتوایی ساترا خواهد بود.

هیئت مقررات زدایی

■ قانون تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار ابلاغ شد

معاون امور مجلس رئیس‌جمهور گفت: قانون تسهیل

■ بازبینی ۲۶۰۰ مجوز کسب و کار دستگاه‌ها

رئیس مرکز ملی مطالعات، پایش و بهبود فضای کسب و کار وزارت اقتصاد از بازبینی ۲۶۰۰ مجوز دستگاه‌ها خبر داد که برای اصلاح به آنها ارسال شده است. امیر سیاح با اشاره به وضعیت درگاه ملی مجوزها و حضور دستگاه‌های صادر کننده مجوز، اظهار داشت: دستگاه‌ها از آبان امسال حدود ۲۶۰۰ مجوز کسب و کار در سامانه بارگذاری کردند و در وزارت اقتصاد شروع به بازبینی این مجوزها کردیم. وی گفت: برخی مجوزها شرایط مبهم و غیرشفاف داشتند که باعث سردرگمی مردم می‌شود و شروط قابل تفسیر است که موجب می‌شود مامور دستگاه به صورت سلیقه‌ای عمل کند به همین دلایل تا اوایل آذرماه اشکالات را به دستگاه‌ها فرستادیم.

رئیس مرکز ملی مطالعات پایش و بهبود فضای کسب و کار وزارت امور اقتصادی و دارایی با بیان اینکه کار بازبینی و تایید مجوزهای کسب و کار ۵ دستگاه در هیات مقررات‌زدایی و تسهیل مجوزهای کسب و کار به پایان رسیده است، تصریح کرد: فرایند رسیدگی به مجوزهای ۲۰ دستگاه بزرگ باقی مانده است، تا جایی که می‌دانم این دستگاه‌ها نیز حرکت جهادی را شروع کردند و شبانه روزی با همکاران ما در حال همکاری هستند.

استعلام‌ها و تأییدیه‌ها و صدور مجوز، از سال ۱۴۰۱، صرفاً از طریق درگاه ملی مجوزهای کشور انجام گردد. همچنین بر اساس این مصوبه مجلس از این تاریخ اخذ هرگونه هزینه بابت خدمات صدور مجوز و امور مربوطه خارج از سامانه مذکور توسط دستگاه‌های دولتی ممنوع است.

طبق اظهارات رئیس کمیسیون اصل ۹۰ از اول خرداد ۱۴۰۱ باید کلیه امور مربوط به مجوزهای کسب و کار از قبیل دریافت تقاضا، پاسخ‌دهی به استعلام‌ها و تأییدیه‌ها و صدور مجوز، صرفاً از طریق درگاه ملی مجوزهای کشور انجام شود. همچنین از این تاریخ به بعد، اخذ هرگونه هزینه بابت خدمات صدور مجوز و امور مربوطه خارج از سامانه مذکور توسط دستگاه‌های دولتی ممنوع است.

به گفته حجت الاسلام شجاعی، مراحل دریافت مجوز کسب و کار شامل سه مرحله ارسال اطلاعات و تقاضای مجوز، انجام فرآیند صدور مجوز و درنهایت صدور و تحویل مجوز به متقاضی کسب و کار است. طبق این مصوبه، تمامی مراحل صدور مجوز تنها باید از سامانه ملی مجوزهای کشور انجام گیرد.

رئیس کمیسیون اصل ۹۰ گفت: در سال‌های گذشته مجوز کسب و کارها از طریق سامانه‌های تخصصی هر دستگاه صادر می‌شد. اما بررسی‌های یک سال اخیر نشان می‌دهد بیشتر سامانه‌های تخصصی دچار اختلالات و معایبی بوده که فرآیند صدور مجوز را دشوار کرده است. از جمله این موانع می‌توان به عدم پاسخ‌دهی به استعلام‌ها و تأییدیه‌های لازم برای صدور مجوز از طرف دستگاه‌ها و الکترونیکی نشدن مراحل صدور مجوز را اشاره کرد.

دستگاهی از این به بعد حق ندارد از مردم برای صدور مجوز کاغذ بگیرد و تمام فرآیندهای صدور مجوز باید الکترونیکی شود.

براساس این مصوبه همه دستگاه‌های مرجع باید زمینه لازم برای متقاضیان مجوز کسب و کارها فراهم کرده تا بتوانند در سامانه ملی مجوزهای کشور (gfb.ir) بارگذاری کنند.

طبق ماده ۷ قانون سیاست‌های کلی اصل ۴۴، همه دستگاه‌هایی که مجوز صادر می‌کنند از جمله وزارتخانه‌های دارائی، صمت، جهادکشاورزی و میراث فرهنگی که بیشترین سهم را در صدور این مجوزها دارا هستند باید مدارک و شرایط صدور مجوز را در درگاه ملی و تخصصی خود بارگذاری کرده و مردم به صورت الکترونیکی مدارک را ارسال و سپس مجوز دریافت کنند.

سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی

سازمان تنظیم مقررات: سرعت دسترسی به اینترنت کاهش یافته است.

سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی با انتشار گزارش عملکرد اپراتورهای موبایل اعلام کرد: با افزایش

وی در مورد اینکه کدام دستگاه‌ها اطلاعات را کامل کردند، عنوان کرد: وضعیت دستگاه‌ها در بخش‌های مختلف متفاوت است مثلاً در بخش مجوزهای مشاغل خانگی وزارت ارشاد، مشاغل خانگی سازمان غذا و دارو، وزارت اقتصاد، وزارت ورزش و جوانان، سازمان ثبت اسناد و املاک کشور اطلاعات کامل شده و مجوزهای خود را از طریق درگاه ملی مجوزها صادر می‌کنند، اما در ستاد و سایر بخش‌های دستگاه‌ها کار همچنان ادامه دارد و تکمیل نیست.

اجرائی شدن صدور مجوز الکترونیکی کسب و کار از ششم فروردین

رئیس مرکز بهبود محیط کسب و کار وزارت اقتصاد از اجرائی شدن صدور مجوزهای الکترونیکی کسب و کار از ششم فروردین ۱۴۰۱ خبر داد.

امیرسیاح گفت: از زمانی که قانون اتصال مراجع صدور مجوز به درگاه ملی مجوزها ابلاغ شده، بسیاری از دستگاه‌ها به این درگاه متصل شدند و معدود مراجع صدور مجوز هم در تلاشند تا به درگاه ملی مجوزها متصل شوند.

براساس مصوبه هیات مقررات زدایی و تسهیل مجوزهای کسب و کار و دستور وزیر اقتصاد مبنی بر صدور الکترونیکی مجوزهای کسب و کار، هیچ

شده توسط سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی (رگولاتوری)، سهم بازار ایرانسل از ۴۲.۷۰ درصد در سه ماهه سوم ۱۴۰۰، به ۴۳.۱۰۳ درصد در سه ماهه چهارم افزایش یافته است.

سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی، در هر فصل، گزارشی رسمی را با عنوان «فصل‌نامه آماری» منتشر و در آن، اطلاعاتی مانند تعداد خطوط واگذار شده، تعداد مشترکان فعال، ضریب نفوذ و سهم بازار اپراتورهای تلفن همراه را اعلام می‌کند.

جلد چهارم فصل‌نامه آماری، جدیدترین نسخه این گزارش است که آمار مربوط به سه ماهه چهارم سال ۱۴۰۰ را منتشر کرده است.

بر اساس این گزارش، در سه ماهه چهارم سال ۱۴۰۰، مشترکان فعال ایرانسل ۶۰ میلیون و ۳۷۰ هزار و ۶۰۰ مشترک، مشترکان فعال همراه اول ۷۴ میلیون و ۵۲۵ هزار و ۶۰۹ مشترک و مشترکان فعال رایتل ۵ میلیون و ۱۶۲ هزار و ۶۷۰ مشترک بوده است. جمع کل خطوط فعال اپراتورها در سه ماهه چهارم سال نیز ۱۴۰ میلیون و ۵۸ هزار و ۸۷۹ مشترک بوده است.

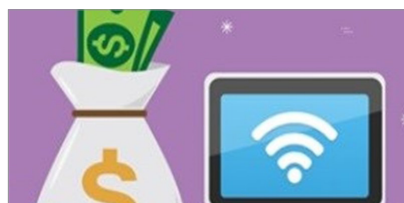
■ مشاور وزیر ارتباطات در امور تنظیم‌گری فضای مجازی منصوب شد.

با حکم عیسی زارع پور، سید محمدصادق امامیان به سمت مشاور وزیر در امور تنظیم‌گری فضای مجازی

مصرف کاربران، سرعت دسترسی کاهش یافته است. به نقل از سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی، مجید حقی معاون امور پستی، ارتباطی و فناوری اطلاعات رگولاتوری اعلام کرد: بررسی وضعیت اپراتورهای همراه اول و ایرانسل در یک سال گذشته نشان می‌دهد حجم دیتای مصرفی مشتریان (payload) افزایش یافته و در پی افزایش مصرف، سرعت دسترسی (Throughput) کاربران کاهش داشته است.

وی افزود: اثرگذاری مستقیم افزایش مصرف روی سرعت به دلیل کمبود منابع مورد نیاز شبکه است و در واقع علت اصلی شرایط موجود در حوزه کیفیت اینترنت، عدم توسعه شبکه اپراتورها متناسب با افزایش مصرف کاربران است.

حقی تصریح کرد: گزارش وضعیت دواپراتور همراه اول و ایرانسل در بخش حجم دیتای مصرفی و سرعت ارائه خدمات در نسل ۳ و ۴ به منظور شفافیت و اطلاع‌رسانی به مردم روی پورتال سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی منتشر شده است.

■ آخرین آمار سهم بازار اپراتورهای همراه اعلام شد.

بر اساس داده‌های موجود در آخرین گزارش منتشر

علی محمد منتظری افزود: براساس مصوبه ۳۲۹ کمیسیون تنظیم مقررات ارتباطات حداقل پنجاه درصد کاربران نیز بایستی امکان استفاده از خدمت دسترسی از طریق فیبر نوری (FTTP) و حداکثر پنجاه درصد کاربران امکان استفاده از خدمت دسترسی پرسرعت سیمی با قابلیت حداقل ۵۰ مگابیت بر ثانیه و دسترسی رادیویی مجاز با قابلیت حداقل سرعت ۳۰ مگابیت بر ثانیه را داشته باشند.

سایر

■ نسخه اولیه طرح موسوم به «صیانت» به شورای عالی فضای مجازی ارجاع شد.

یک عضو کمیسیون مشترک طرح حمایت از حقوق کاربران در فضای مجازی گفت که نسخه اولیه طرح صیانت به شورای عالی فضای مجازی برای اعلام نظرات ارجاع داده شده است و بعد از اعلام نظرات آن ها هیئت رئیسه تصمیم می گیرد که این موضوع در یک کمیسیون تخصصی و یا یک کمیسیون مشترک جدید مورد بررسی قرار گیرد.

غلامرضا نوری قزلجه درباره وضعیت بررسی طرح صیانت در مجلس گفت: طرح صیانت از فضای مجازی به واسطه اشکالات زیادش نمی تواند به قانون تبدیل شود، مجلس هم اجازه این کار را ندارد. لذا

وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات منصوب شد. امامیان عضو بنیاد ملی نخبگان، دارای مدرک دکتری سیاستگذاری عمومی و حکمرانی از دانشگاه ادینبورگ انگلستان و کارشناسی ارشد MBA از دانشگاه صنعتی شریف است. «هم بنیانگذار و مدیر اندیشکده حکمرانی شریف»، «معاون سازمان صدا و سیما و رئیس سازمان تنظیم مقررات صوت و تصویر فراگیر (ساترا)»، «دبیر شورای سیاستگذاری کنفرانس حکمرانی و سیاستگذاری عمومی» و «قائم مقام و عضو هیأت مدیره پژوهشکده سیاستگذاری دانشگاه صنعتی شریف» از جمله مهم ترین سوابق و مسئولیت های وی بوده است.

■ پوشش هشتاد درصدی خانوارها از الزامات برنامه توسعه دسترسی فیبر نوری است.

معاون راهبردی و توسعه بازار رگولاتوری درباره الزامات برنامه توسعه شبکه دسترسی مبتنی بر فیبر نوری گفت: براساس مصوبه کمیسیون تنظیم مقررات ارتباطات هشتاد درصد خانوارهای هر استان بایستی تحت پوشش شبکه مبتنی بر فیبر نوری قرار بگیرند و مبنای پوشش خانوار در این مصوبه، کدپستی یا پلاک ثبتی شهری و روستائی و نقشه های هوائی مورد تأیید رگولاتوری در نواحی خدمات شهری و روستائی است.

اقتصاد دانشگاه علامه طباطبائی و دارای مدرک تحصیلی دکترای اقتصاد است. از سوابق اجرایی سید نورانی می‌توان به عضویت در هیئت مدیره شرکت مدیریت سرمایه گذاری بانک ملی ایران، مشاور امور اقتصادی شرکت ایران خودرو و مدیریت گروه اقتصاد نظری دانشکده اقتصاد دانشگاه علامه طباطبائی اشاره کرد.

شورای رقابت نهادی فراقوه‌ای است که با هدف تسهیل‌کنندگی فعالیت بخش خصوصی و به‌طور کلی‌تر عرصه اقتصادی و نوعی عامل برای کاهش ریسک در این بخش شکل گرفته تا بخش خصوصی با ورود به بازار نگران انحصارات و رقبای انحصارگر خود نباشد.

این مرکز بر اساس موضوع ماده ۵۳ قانون اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم توسعه و اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی تشکیل شده و رئیس آن با پیشنهاد اعضای شورا و با حکم رئیس‌جمهور منصوب می‌شود.

نسخه اولیه این طرح مربوط به مرداد سال گذشته به شورای عالی فضای مجازی و دولت برای اعلام نظر ارجاع داده شد تا آن‌ها نظر ایشان را اعلام کنند.

■ نخستین مدرسه تخصصی تنظیم‌گری برگزار شد.

اولین مدرسه تخصصی تنظیم‌گری توسط مرکز مطالعات توسعه و رقابت و با همکاری خانه اندیشه‌ورزان ایران و اندیشکده حکمرانی شریف، ۱۱ و ۱۲ اسفند ۱۴۰۰ برگزار شد. در این دوره که با حضور صاحب‌نظران و کارشناسان حوزه تنظیم‌گری برگزار شد، موضوعات مختلف در چهار محور اصول و ساختارهای تنظیم‌گری، تنظیم‌گری رسانه‌های دیجیتال، تنظیم‌گری رقابت و تنظیم‌گری انرژی مورد بحث و بررسی قرار گرفت.

■ رئیس شورای رقابت منصوب شد.

رئیس‌جمهور در حکمی «سید محمدرضا نورانی» را به عنوان رئیس شورا و مرکز ملی رقابت منصوب کرد. او پیش از این به عنوان صاحب نظر اقتصادی عضو این شورا بود. رئیس جدید شورای رقابت، استاد

مهدي ميرزايعي

پژوهشگر مهمان اندیشکده حکمرانی شریف

ضرورت یا عدم ضرورت تنظیم‌گری

تنظیم‌گر تأکید دارند. دسته دوم نظریات بیش‌تر حول موضوع تسخیر تنظیم‌گری قرار می‌گیرند. این نظریات بیان می‌دارند که صاحبان رانت و قدرت انگیزه بالایی برای استفاده از ظرفیت نهادهای تنظیم‌گر دارند، زیرا این نهادها از اختیارات زیاد و متنوعی برخوردارند و کمک قابل توجهی به تحقق منافع صاحبان قدرت خواهند نمود، به همین دلیل است که آن‌ها تمام تلاش خود را برای تسخیر و اثرگذاری بر عملکرد تنظیم‌گران خواهند کرد. بدین جهت اکثر تنظیم‌گران تحت نفوذ صاحبان رانت و قدرت قرار می‌گیرند و اصطلاحاً توسط آن‌ها تسخیر می‌شوند و در چنین شرایطی عملکردی متناقض با هدفی که برای آن تأسیس شده‌اند خواهند داشت. البته

چندین دهه است که از توسعه تنظیم‌گری و گسترش نهادهای تنظیم‌گر در جهان می‌گذرد. در طی این سال‌ها نظریات مختلفی شکل گرفته‌اند که ضرورت وجود تنظیم‌گری و شکل‌گیری نهادهای تنظیم‌گر را توجیه نموده‌اند. این دسته از نظریات، تنظیم‌گری را برای ایجاد یک نظام حکمرانی مناسب و کارا، ضروری دانسته و بر ضرورت ایجاد نظام حکمرانی مبتنی بر تنظیم‌گری تأکید دارند. در نقطه مقابل، نظریاتی وجود دارد که مخالف شکل‌گیری و توسعه نظام تنظیم‌گری بوده و تنظیم‌گری را دارای آفات و آسیب‌های قابل توجهی می‌دانند. نظریات دسته اول تحت عنوان نظریات منفعت عمومی شناخته می‌شوند و بیش‌تر بر منافع حاصل از وجود نهادهای

نظریات دسته اول انتقاد وارد شده از سوی نظریات دسته دوم وارد نمی‌کنند، اما معتقدند چاره این مشکل کنار گذاشتن نهادهای تنظیم‌گر نیست، بلکه باید سازوکاری طراحی شود که از تسخیر نهادهای تنظیم‌گر جلوگیری کند و تنظیم‌گران عملکرد مستقل و بی‌طرفانه‌ای داشته باشند.

از آن جایی که ایران در مراحل ابتدایی شکل‌گیری نظام تنظیم‌گری است، مرور این نظریات کمک می‌کند که بتوان با اثرات مثبت و منفی تنظیم‌گری آشنا شده و از آن‌ها برای پیاده‌سازی یک نظام تنظیم‌گری با حداقل آسیب در کشور بهره‌برداری کرد. بنابراین در این یادداشت، ضمن مرور این نظریات و بر شمردن ابعاد مثبت و منفی احتمالی استقرار نظام‌های تنظیم‌گر، اهمیت طراحی دقیق و اجرای هوشمندانه و پویای مکانیسم‌های تنظیم‌گری تبیین می‌شود.

نظریات منفعت عمومی

از یک دیدگاه هنجاری، ضرورت شکل‌گیری نهادهای تنظیم‌گر در نظام حکمرانی کشور از جهات متفاوتی مورد توجه قرار گرفته است. در ادبیات علمی، این جهات متفاوت را می‌توان تحت عنوان نظریات منفعت عمومی دسته‌بندی کرد که بنای اصلی آن‌ها بر ضرورت وجود تنظیم‌گری به دلیل اهمیت آن در تحقق منافع عمومی شکل گرفته است. ابعاد منافع عمومی و در راستای آن ضرورت وجود تنظیم‌گری را می‌توان از منظرهای متفاوتی مورد بررسی قرار داد.

از منظر سیاسی، ضرورت تنظیم‌گری ذیل سه محور اصلی قابل طرح است: اولاً ایجاد نظام‌های تنظیم‌گری به‌ویژه با مشارکت فعالین بخش‌ها می‌تواند به‌نوعی نمایان‌گر مشارکت سیاسی باشد و نمادی از مشارکتی بودن نظام

سیاسی محسوب می‌شود. ثانیاً استقرار تنظیم‌گری با مشارکت بازیگران و فعالین بخش‌ها از گوشه‌گیری اجتماعی و به حاشیه رفتن گروه‌های حرفه‌ای جلوگیری می‌کند؛ زیرا با درگیر شدن گروه‌های حرفه‌ای و تخصصی در سازوکار تنظیم‌گری، زمینه برای اثرگذاری بیشتر این گروه‌ها فراهم می‌شود و موجب بالا رفتن اعتبار تخصصی و مشروعیت نظام حکمرانی می‌شود. ثالثاً استقرار نظام تنظیم‌گری موجب افزایش همگرایی اجتماعی می‌شود. به طور کلی دخیل کردن بازیگران مختلف همچون گروه‌های تخصصی و حرفه‌ای، سازمان‌های مردم‌نهاد و تشکلهای اجتماعی در فرایند اداره کشور از طریق تنظیم‌گری، باعث تقویت همگرایی اجتماعی میان این گروه‌ها خواهد شد.

از منظر اقتصادی، ضرورت شکل‌گیری نهادهای تنظیم‌گر به دلیل وجود مفهوم «شکست بازار» و همچنین وجود برخی اصطکاک‌ها (چسبندگی‌ها) مورد بررسی قرار می‌گیرد. زمانی که شکست بازار اتفاق می‌افتد، دیگر سازوکار بازار نمی‌تواند منابع را به صورت بهینه تخصیص دهد و نیاز به دخالت دولت به وجود می‌آید. مورد دیگر هم این است که حتی اگر شکست بازار اتفاق نیفتد، در واقعیت بازار با توصیفاتی که اقتصاددانان انجام می‌دهند، وجود ندارد. یعنی برخی از پیش‌فرض‌هایی که درباره عملکرد بازار در نظر گرفته می‌شوند و به نوعی شروط عملکرد بازار رقابت کامل هستند، صرفاً انتزاعی و زاییده ذهن اقتصاددانان است و در جهان واقع وجود خارجی ندارد. از همین رو بازاری که در جهان واقع است نمی‌تواند تخصیص بهین منابع را به آن صورت که اقتصاددانان در تئوری‌های خود عنوان می‌کنند، محقق سازد و نیاز است که دولت در اقتصاد دخالت نماید. در این شرایط،

باشد (برای مثال ممکن است تحقیق درباره آثار محصولی نظیر دارو پرهزینه باشد). در عین حال، ممکن است سایر کاربران آن اطلاعات (مثل سایر تولیدکنندگان دارو) پولی به تولیدکننده اطلاعات پرداخت نکنند. در نتیجه، انگیزه تولید اطلاعات نیز کاهش می‌یابد.

- کالاهای عمومی: برخی از کالاها مانند امنیت و دفاع ملی قابل عرضه در بازار نیستند؛ زیرا نمی‌توان کسانی را که بهایی برای آن نمی‌پردازند، از مصرف باز داشت.

- قیمت‌گذاری غارت‌گرانه: قیمت‌گذاری غارت‌گرانه زمانی انجام می‌شود که بنگاه‌ها به امید کنار زدن رقبای بازار و تسلط بر بخشی از بازار، قیمت را کمتر از هزینه‌ها تعیین می‌کنند و سپس با استفاده از جایگاه خود هزینه‌های غارت‌گری را جبران می‌کنند و سود خود را با تحمیل ضرر به مصرف‌کنندگان افزایش می‌دهند.

- نابرابری قدرت چانه‌زنی: موقعیت‌های نسبی در بازار و نیز عدم تقارن اطلاعات می‌توانند موجب نابرابری قدرت چانه‌زنی شوند. برای مثال ممکن است کارگران به دلیل کمبود اطلاعات، دست

تنظیم‌گری توسط دولت یکی از راهکارهای افزایش بهینگی نتایج سازوکار بازار به شمار می‌رود.

مهم‌ترین مشکلات خودتنظیمی بازار که موجب لزوم تنظیم‌گری بیرونی می‌شود، عبارتند از:

- وجود انحصار: انحصار به معنای موقعیتی است که در آن، کل صنعت یا بازار، مشتری محصولات یک فروشنده هستند. سود بادآورده: اگر بنگاه‌ها منبع عرضه‌ای را به دست بیاورند که به مراتب ارزان‌تر از منابع عرضه موجود در بازار باشد، به سود بادآورده دست پیدا خواهند کرد.
- آثار جانبی: آثار جانبی زمانی وجود خواهند داشت که یک بنگاه فعالیت را انجام دهد که به طور مستقیم بر دیگران (بنگاه یا فرد دیگر) اثر مثبت یا منفی (بگذارد، اما در مقابل آن پولی پرداخت یا دریافت نکند.
- اطلاعات ناکافی: بازارهای رقابتی تنها در صورتی می‌توانند عملکرد مناسبی داشته باشند که مصرف‌کنندگان اطلاعات کافی برای ارزیابی محصولات رقیب داشته باشند. اما ممکن است بازار به دلایل مختلف نتواند اطلاعات کافی را فراهم کند. ممکن است تولید اطلاعات هزینه‌بر

پایین را در مذاکرات داشته باشند و نتوانند از حقوق بهداشتی خود در برابر کارفرمایان دفاع کنند.

از منظر اقتصاد سیاسی، ضرورت تنظیم‌گری به دلیل کنترل رانت‌ها و جلوگیری از آسیب رساندن صاحبان قدرت و نفوذ سیاسی-اقتصادی به منفعت عمومی، مورد بحث قرار می‌گیرد. وجود نهاد تنظیم‌گر می‌تواند وسیله‌ای برای کنترل و مدیریت رانت‌ها باشد؛ بدین معنا که در صورت نبود نهاد تنظیم‌گر، بازیگران پر قدرت با استفاده از نفوذشان منافع سایرین را تضییع و منافع خود را تثبیت خواهند کرد. در حالی که نهاد تنظیم‌گر می‌تواند زمینه سوءاستفاده از قدرت نفوذ برخی بازیگران را از بین ببرد. البته نکته قابل توجه این است که نهاد تنظیم‌گر در صورتی می‌تواند چنین نقشی را ایفا کند که از ساختاری مناسب، مستقل و پاسخگو برخوردار باشد؛ به گونه‌ای که تنها تأمین منفعت عمومی را دنبال کرده و تحت تأثیر گروه‌های خاص قرار نگیرد. در غیر این صورت ممکن است خود نهادهای تنظیم‌گر با استفاده از اختیاراتشان به تأمین منافع برخی از گروه‌های دارای رانت بپردازند.

نظریات تسخیر تنظیم‌گری

تسخیر تنظیم‌گری به صورت کلی ذیل ادبیات اقتصاد فساد قرار می‌گیرد، اما با توجه به اهمیت آن در حوزه تنظیم‌گری، به طور خاص در این ادبیات به عنوان یک حوزه مستقل مورد توجه قرار گرفته است. در توضیح سازوکارهای شکل‌گیری تسخیر تنظیم‌گری، سه نظریه اصلی بیان شده است: ۱- نظریات گروه‌های ذینفع، ۲- نظریات تالپوت، ۳- نظریات مکتب تولوز.

در نظریات گروه‌های ذینفع، دو مکتب شیکاگو و ویرجینیا مورد بررسی قرار می‌گیرند. بر اساس مدل

شیکاگو، تنظیم‌گری بر مبنای منافع بنگاه‌ها و صنایع قدرتمند طراحی شده و اساساً در اثر فشار آن‌ها به منظور استفاده از قدرت حاکمیت در جهت تأمین منافع خود شکل می‌گیرد. استفاده از قدرت تنظیم‌گر به منظور ایجاد انحصار، روشی کارا تر از الگوهای سنتی ایجاد انحصار از جمله ایجاد موانع ورود، یکپارچه‌سازی و سیاست‌های قیمتی است؛ به‌ویژه آن‌که استفاده از قدرت تنظیم‌گر، استفاده از ابزارهای قانونی مداخله دولت به‌شمار می‌رود و اثربخشی بالایی خواهد داشت. براساس این مدل، می‌توان فشارهای وارد شده از صنایع مختلف در راستای مقررات‌زایی را تلاش برای حذف انحصارگران غالب از سوی سایر بنگاه‌ها و در ادامه تلاش برای وضع مقررات جدید به سود خود دانست. در مدل ویرجینیا بیش از آن‌که همانند مدل شیکاگو به چگونگی لابی‌گروه‌های ذینفع و اثر آن بر تنظیم‌گری پرداخته شود، هزینه‌های این رفتار مورد توجه قرار می‌گیرد. در این مدل نشان داده می‌شود که در این فرآیند علاوه بر کاهش رفاه ناشی از شکل‌گیری انحصار، بخشی از منابع نیز صرف چانه‌زنی و رقابت گروه‌های فشار به منظور کسب قدرت بازار شده و در نهایت تلاش دیگری صرف حفظ آن و ممانعت از غلبه سایر گروه‌های ذینفع می‌شود. در مجموع بر اساس نظریات مدل شیکاگو و ویرجینیا، مداخلات تنظیم‌گری نه لزوماً در راستای حفظ منافع عمومی، بلکه برای ایجاد و حفظ منافع ناشی از رانت‌های انحصاری شکل می‌گیرد. در این نظریات، نقش عنصر حاکمیتی یا تنظیم‌گر در واقع واسطه‌گری بین گروه‌های ذینفع به منظور ایجاد تعدالی در تقسیم منافع حاصل از تنظیم‌گری است.

نظریات تالپوت بر اساس منافع است که سیاستمداران و بوروکرات‌ها می‌توانند با در اختیار داشتن ابزار حاکمیتی

تأکید دارد. براساس مدل مارتیمورت، نهاد تنظیم‌گر در بدو تشکیل همانند یک کالای جدید مورد توجه و نظارت جدی ذینفعان مختلف از جمله حاکمیت و مردم قرار دارد، اما با گذر زمان توجه آن‌ها به مسائل دیگر معطوف شده و تنظیم‌گر تاحدی به حال خود رها می‌شود و در نهایت زمینه تسخیر آن توسط بنگاه‌ها فراهم می‌شود.

مرور نظریات مختلف با رویکردهای مثبت و منفی به نقش نهادهای تنظیم‌گر در ارتقای کیفیت حکمرانی، در مجموع حاوی یک نکته کلیدی است و آن تأکید بر لزوم طراحی دقیق نظام تنظیم‌گری ملی با هدف استفاده از منافع آن و جلوگیری از بروز عوارض ناخوشایند آن برای کلیت نظام حکمرانی است. در واقع نتایج و پیامدهای ایجاد ساختارهای تنظیم‌گری همانند اغلب مفاهیم سیاسی-اجتماعی، کاملاً تابعی از دقت طراحی، نحوه اجرا و میزان تطابق با زمینه‌ها و الزامات جامعه هدف است. در واقع ساختارهای حکمرانی و از جمله نهادهای تنظیم‌گر بیش از آن‌که قابلیت تقلید داشته باشند، به نوعی نهاد اجتماعی برساخته محسوب می‌شوند.

تنظیم‌گری از بنگاه‌ها اخذ کنند. برخلاف نقش انفعالی حاکمیت در نظریات گذشته، در این نظریات دارندگان اقتدار حاکمیتی به صورت فعالانه از موقعیت حاکمیتی خود به منظور رانت جویی از بخش خصوصی بهره می‌گیرند و موجب شکل‌گیری تنظیم‌گری ناکارآ در اقتصاد می‌شوند. بر این اساس در کشورهایی که قوانین و نهادهای نظارتی ناکارآ هستند، مواردی چون رشوه‌دادن و تبانی با مدیران دولتی به عنوان راهکاری برای ادامه حیات کسب‌وکارها و فعالیت‌های اقتصادی بروز کرده و تنظیم‌گری را از مسیر صحیح خود منحرف می‌کند.

در نظریات مکتب تولوز به بررسی مسئله عدم تقارن اطلاعات در توضیح پدیده تسخیر تنظیم‌گری پرداخته می‌شود. یکی از مدل‌های این مکتب با تشریح سه بازیگر (کنگره، تنظیم‌گر و بنگاه) نشان می‌دهد که عدم تقارن اطلاعات می‌تواند به بروز مسئله کارگزاری و در نهایت همکاری بنگاه و تنظیم‌گر به منظور مخفی کردن اطلاعات از کنگره و تسخیر تنظیم‌گری توسط بنگاه منجر شود. الگویی دیگر در این مکتب، نظریه چرخه عمر مارتیمورت است که بر عامل زمان در توضیح تسخیر تنظیم‌گری

بر مرز دانش

مروری کوتاه بر آخرین مقالات چاپ شده در حوزه تنظیم‌گری

■ سیاست اجتماعی موثر

هنگامی که ترجیحات نمایندگان بخش‌های مختلف تحت تأثیر قرار می‌گیرد، سیاست‌گذاری عمومی باید این رادر نظر گرفته و بر اساس آن طراحی شود. این مقاله که در نسخه آوریل ۲۰۲۲ مجله Journal of Public Economic Theory به چاپ رسیده است، طراحی سیاست اجتماعی مؤثر و بهینه را با استفاده از مثالی شامل تولید کالای عمومی خانگی به تصویر می‌کشد.

■ تاثیر مقررات اقتصادی بر رشد: بررسی و ترکیب

این مقاله با بررسی تحقیقات مختلف و مقایسه بین کشورها، رابطه میان تنظیم‌گری اقتصادی و رشد را مورد تأمل قرار داده است. مطالعات انجام شده در مقاله متکی به اقدامات تنظیم‌گرانه بانک جهانی یا سازمان همکاری اقتصادی و توسعه است. این مقاله در آخرین شماره مجله Regulation & Governance در آوریل ۲۰۲۲ منتشر شده است.

■ تنظیم‌گری داده سازی و پلتفرم سازی:

سیلوهای سیاست گذاری و دادوستدهای موجود در پرسش‌های بین‌المللی

این مقاله از آخرین شماره نشریه Policy & Internet، به بررسی این موضوع می‌پردازد که چگونه سیاست‌گذاران با بررسی تعداد فزاینده‌ای از پرسش‌های تخصصی در پلتفرم‌های دیجیتال، با مسائل سیاست‌گذاری این حوزه اعم از تسلط بر بازار و خطرات حریم خصوصی تا گسترش اطلاعات نادرست، دست و پنجه نرم می‌کنند. این مقاله طرحی از سیلوهای سیاست‌گذاری مرتبط و دادوستدهای موجود در این بحث‌ها را توسعه می‌دهد.

■ تنظیم‌گری مشتری محور: بخش آب شهری و ویکتوریا

علاقه فزاینده به تعامل با مشتری، موج جدیدی از اصلاحات به‌ویژه در تنظیم‌گری خدمات شهری را به راه انداخته است. یافته‌های این مقاله که توسط مجله Regulation & Governance در آوریل ۲۰۲۲ منتشر شده است، نشان می‌دهد که تعامل با مشتری جنبه‌های بالقوه مفیدی هم برای تنظیم‌کننده و هم برای خدمت شهری تنظیم شده دارد؛ از جمله شفافیت بیشتر در پروژه‌های سرمایه‌ای و درک بهتر ترجیحات مشتری در ارائه خدمات.

حاصل از مصاحبه با ۳۲ ذینفع کلیدی را از حوزه‌های امنیت اطلاعات، سیاست‌گذاری و تنظیم‌گری، قانون مصرف‌کننده و حریم خصوصی، صنعت اینترنت اشیا و دانشگاه در استرالیا گزارش می‌دهد.

■ تنظیم‌گری جدید پلتفرم‌های اینترنتی در

بریتانیا

در سال ۲۰۲۰، مدل جدیدی از تنظیم‌گری پلتفرم در بریتانیا آغاز شد. تمرکز اصلی این مقاله بر توسعه انجمن همکاری تنظیم‌کننده‌های دیجیتال است که برای تنظیم چالش‌های در حال تغییر ایجاد شده توسط پلتفرم‌های اصلی راه‌اندازی شده است. این مقاله در آخرین شماره مجله Policy & Internet در مارس ۲۰۲۲ منتشر شده است.

■ اینترنت اشیا مصرف‌کننده و تنظیم‌گری

آن‌ها: یافته‌های یک مطالعه استرالیایی

رشد گسترده اینترنت اشیا مصرف‌کننده طیف وسیعی از نگرانی‌ها را در مورد حریم خصوصی، امنیت و تأثیرات اجتماعی گسترده آن‌ها ایجاد کرده است. این مقاله در آخرین شماره مجله Policy & Internet، یافته‌های

مژده ناطقی

پژوهشگر اندیشکده حکمرانی شریف

معماری نهادی مطلوب تنظیم‌گر؛ کلید تنظیم‌گری مطلوب

خود نمود. یکی از مهم‌ترین اقداماتی که می‌توان آن را نقطه عطفی در نظام تنظیم‌گری کشور دانست، ابلاغ سیاست‌های کلی اصل چهارم و چهارم قانون اساسی از سوی مقام معظم رهبری در سال ۱۳۸۴ بود. به دنبال ابلاغ این سیاست‌ها، واگذاری امور تصدی‌گری دولت به بخش خصوصی آغاز گردید که این امر ضرورت ایجاد نهادهای تنظیم‌گر را جهت اطمینان از حفظ

■ تنظیم‌گری موضوعی است که طی بیست سال اخیر، در محافل سیاستی و علمی کشور مورد توجه سیاست‌گذاران، دولتمردان و اندیشمندان قرار گرفته است. تا پیش از دهه ۱۳۸۰ به علت نقش گسترده و مستقیم دولت در ارائه خدمات، این مفهوم چندان مورد بحث و توجه نبود. از دهه ۱۳۸۰ به بعد، سلسله اقداماتی در کشور به وقوع پیوست که نظام تنظیم‌گری را وارد مرحله جدیدی از رشد

از بخش‌ها نهادهای تنظیم‌گر ایجاد نشده‌اند، پاسخ به سؤالات مذکور کمک می‌نماید تا بتوان ضمن دستیابی به تصویری کلان از وضعیت فعلی نظام تنظیم‌گری و شناسایی چالش‌ها و مشکلات موجود، در ادامه مسیر توسعه نظام تنظیم‌گری در کشور را به‌گونه‌ای طراحی نمود که این نظام به بهترین شکل ممکن بتواند پاسخ‌گوی نیازها و اهداف در نظر گرفته شده برای آن باشد.

برای پاسخ به سؤالات مطرح شده می‌بایست وضعیت فعلی نظام تنظیم‌گری کشور از منظر ابعاد مختلف مورد ارزیابی قرار گیرد.

به‌طور کلی نظام تنظیم‌گری دارای دو بُعد اساسی «حکمرانی تنظیم‌گری» (regulatory governance) و «جوهره تنظیم‌گری» (regulatory substance) است.

کیفیت، امنیت و سلامت خدمات ارائه‌شده توسط بخش خصوصی و جلوگیری از شکل‌گیری انحصار و افزایش رقابت‌پذیری ایجاد کرد. لذا به دنبال ابلاغ این سیاست‌ها، در سال ۱۳۸۶ قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی تصویب شد و بنا بر بند ۵۳ از فصل نهم این قانون، شورای رقابت در کشور تأسیس گردید. این شورا علاوه بر وظایفی نظیر تسهیل رقابت و جلوگیری از شکل‌گیری انحصار، اختیار ایجاد تنظیم‌گران بخشی را نیز با تصویب هیئت وزیران در برخی از حوزه‌ها داراست. پس از ایجاد شورای رقابت و گسترش مفهوم تنظیم‌گری در کشور، به تدریج زمره ایجاد نهادهای تنظیم‌گر بخشی در بسیاری از حوزه‌ها نظیر برق، انرژی و فضای مجازی مطرح گردید.

با گسترش مفهوم تنظیم‌گری در کشور و افزایش تعداد نهادهای تنظیم‌گر در بخش‌های مختلف و با توجه به نقش مهمی که تنظیم‌گران در حفاظت از منافع عمومی بر عهده دارند، سؤالی که پیش می‌آید این است که آیا در حال حاضر نهادهای تنظیم‌گر ایجاد شده، ویژگی‌های یک تنظیم‌گر مطلوب را دارا هستند و توان تحقق اهداف در نظر گرفته شده برای آن‌ها را دارند؟ آیا هنگام ایجاد یک نهاد تنظیم‌گر جدید، طراحی این نهاد به‌شکلی صورت می‌پذیرد که این نهاد بتواند به بهترین شکل ممکن وظیفه تنظیم‌گری را به انجام رسانده و اهداف مورد نظر را تحقق بخشد؟

از آنجا که نظام تنظیم‌گری در ایران در مراحل ابتدایی شکل‌گیری است و هنوز در بسیاری

از میان دو بُعد نظام تنظیم‌گری، با توجه به اینکه بُعد حکمرانی تنظیم‌گری، نقطه ورود و تأسیس نظام تنظیم‌گری است، در این یادداشت ارزیابی این بُعد مورد بررسی قرار می‌گیرد. از آنجا که حکمرانی تنظیم‌گری به معماری نهادی نظام تنظیم‌گری مربوط می‌شود، لذا آنچه در این بُعد مورد ارزیابی قرار می‌گیرد در واقع ارزیابی این موضوع است که آیا نهاد تنظیم‌گر واجد ویژگی‌هایی است که به این نهاد کمک نماید تا سیاست‌های درستی را اتخاذ کرده و آن‌ها را به خوبی را اعمال نماید؟ آیا ساختار نهاد تنظیم‌گر به گونه‌ای طراحی شده است تا مسیر دستیابی به سیاست‌های تنظیمی مؤثر و بی‌طرف را تسهیل نماید؟

با توجه به اهمیت این بُعد و تأثیر آن در بهبود عملکرد نظام تنظیم‌گری، ایده ارزیابی حکمرانی تنظیم‌گری در سال ۱۳۹۹ در اندیشکده حکمرانی شریف مطرح گردید. به دنبال طرح این ایده در اندیشکده و با توجه به درخواست سازمان تنظیم مقررات صوت و تصویر فراگیر در فضای مجازی (ساترا) جهت ارزیابی معماری نهادی این سازمان، طرحی در اندیشکده حکمرانی شریف تعریف شد که در آن، مدلی با عنوان «شاخص سلامت تنظیم‌گر» جهت ارزیابی معماری نهادی تنظیم‌گران طراحی گردید. بنابر مدل ارائه شده در این طرح، جهت دستیابی به حکمرانی مطلوب تنظیم‌گری، نهادهای تنظیم‌گر می‌بایست چهار ویژگی اصلی را دارا باشند که عبارت‌اند از: استقلال (independence) و بی‌طرفی (neutrality)، پاسخ‌گویی (accountability)، پیش‌بینی‌پذیری

است. بُعد حکمرانی تنظیم‌گری، همان چارچوب نهادی و قانونی نهاد تنظیم‌گر است. در واقع ارزیابی این بُعد، نقطه ورود و تأسیس نظام تنظیم‌گری است و در آن بسترهای قانونی و نهادی تنظیم‌گری و البته خود ساختار تنظیم‌گر شکل می‌گیرد. به عبارت دیگر حکمرانی تنظیم‌گری به معماری نهادی نظام تنظیم‌گری مربوط است و چگونگی تنظیم‌گری را روشن می‌سازد.

بُعد دیگر نظام تنظیم‌گری، محتوا یا جوهره تنظیم‌گری است. این بُعد به محتوای تنظیم‌گری اشاره دارد و دربرگیرنده تصمیمات صریح و ضمنی

سازمان‌های تنظیم‌گر و منطق این تصمیمات است. این بُعد، ماهیت و چستی تنظیم‌گری را مشخص می‌کند.

(predictability) و ابزارها و ظرفیت‌های اعمال تصمیم (enforcement instruments and capabilities).

اولین ویژگی شناخته شده برای دست‌یابی به یک نهاد تنظیم‌گر مطلوب، استقلال و بی‌طرفی است. استقلال تنظیم‌گر دارای وجوه و ابعاد متنوعی است. جنبه‌ای از استقلال که معمولاً مورد تأکید قرار می‌گیرد، استقلال نهاد تنظیم‌گر از دولت است. اگرچه می‌توان گفت استقلال شامل استقلال از شرکت‌های تحت نظارت و از فشارهای نابجای مصرف‌کنندگان و عموم مردم نیز می‌شود. به‌طور کلی می‌توان گفت استقلال تنظیم‌گر به معنای اتخاذ سازوکارهایی است که کمک می‌نماید تا نهاد تنظیم‌گر از مداخلات سیاسی ناروا از طرف دولت و از تأثیرات نابجای صنعت تحت نظارت، دور باشد. به‌منظور تضمین استقلال و بی‌طرفی تنظیم‌گر، لازم است این نهاد از منظر ابعاد مختلف ساختاری و کارکردی، نیروی انسانی و مالی مستقل باشد. در صورتی که نهاد تنظیم‌گر از نظر ساختاری مستقل نباشد، به این معنا که معاونت یا سازمانی در ذیل یک وزارتخانه یا یک نهاد حاکمیتی باشد، تحت کنترل مستقیم و نظارت سلسله‌مراتبی نهاد سرپرست خود قرار دارد و این امر امکان اختیار و آزادی عمل آن را در تصمیم‌گیری‌ها به شدت کاهش می‌دهد. همچنین در صورتی که سهم عمده بودجه تنظیم‌گران به یک نهاد وابسته باشد، این نهاد می‌تواند از طریق ابزارهایی نظیر توقیف بودجه، تنظیم‌گر را تحت فشار قرار داده و از این طریق بر

تصمیمات نهاد تنظیم‌گر تأثیر گذاشته، بی‌طرفی آن را مخدوش نموده و زمینه‌ساز تسخیر تنظیم‌گر گردد.

پس از اعطای استقلال به نهاد تنظیم‌گر، سؤالی که پیش می‌آید این است که چه کسی بر عملکرد و تصمیمات نهاد تنظیم‌گر نظارت می‌نماید؟ در صورتی که انحصار تنظیم مقررات در یک بخش در اختیار تنظیم‌گران قرار گیرد، جامعه چگونه می‌تواند از خود در برابر خطرات و عواقب ناشی از این انحصار از جمله اتخاذ تصمیمات ناکارآمد توسط تنظیم‌گر یا اعمال هزینه‌های بیش از اندازه بر جامعه و بخش تحت نظارت، محافظت نماید؟ در واقع نکته‌ای که می‌بایست در نظر داشت این است که تفویض اختیار تدوین و نظارت بر مقررات به تنظیم‌گران نباید به صورت یک چک سفیدامضا از طرف مدیران (دستگاه‌های اجرایی یا قانون‌گذار) به نمایندگان آن‌ها (تنظیم‌گران) باشد؛ بلکه می‌بایست از طریق سازوکارهای مختلف از پاسخ‌گو بودن تنظیم‌گر در قبال اقدامات و تصمیماتش اطمینان حاصل نمود. بنابراین علاوه بر استقلال تنظیم‌گر، شاخص دیگری که به منظور ارزیابی وضعیت حکمرانی تنظیم‌گری می‌بایست سنجیده شود، شاخص پاسخ‌گویی است. با توجه به ذی‌نفعان متعدد یک نهاد تنظیم‌گر، پاسخ‌گویی این نهاد نیز ابعاد و جنبه‌های مختلفی را شامل می‌شود. به‌طور کلی سه سطح از پاسخ‌گویی را می‌توان برای تنظیم‌گران تعریف نمود. در سطح اول، پاسخ‌گویی به حاکمیت قرار دارد که به معنای پاسخ‌گویی نهاد تنظیم‌گر به قوه مقننه یا سایر نهادهای نظارتی حاکمیتی است.

کافی برخوردار باشد، نسبت به ذی نفعان مختلف پاسخگو باشد و تصمیماتش نیز پیش‌بینی‌پذیر باشند، تا زمانی که از قدرت و توان کافی برای اعمال تصمیماتش برخوردار نباشد و ابزارهای لازم جهت اعمال تصمیم را در اختیار نداشته باشد، نمی‌تواند در حوزه تحت نظارتش اثربخشی لازم را داشته باشد. انواع ابزارهایی را که نهادهای تنظیم‌گر به کار می‌برند را می‌توان به چهار دسته اصلی ابزارهای حقوقی، ابزارهای اقتصادی، ابزارهای اجتماعی و ابزارهای فنی و نوآورانه تقسیم نمود.

شاخص سلامت تنظیم‌گر که در این یادداشت مورد بررسی قرار گرفت، ابعاد جامعی را برای ارزیابی معماری نهادهای تنظیم‌گران در اختیار قرار می‌دهد. با توجه به نقش مهم تنظیم‌گران در حفاظت از منافع عمومی، لازم است تا تنظیم‌گران موجود بر اساس این شاخص مورد ارزیابی قرار گیرند تا ضمن شناسایی مشکلات ساختاری آن‌ها، با طراحی و اصلاحات ساختاری، کارکردی و قانونی احتمالی آن‌ها نیز صورت پذیرد. علاوه بر اهمیت ارزیابی تنظیم‌گران موجود، مبنای قرار دادن این مدل در طراحی معماری نهادهای تنظیم‌گرانی که هنوز شکل نگرفته‌اند و قرار است در بخش‌های مختلف ایجاد گردند، می‌تواند زمینه‌ساز دستیابی به حکمرانی مطلوب در نظام تنظیم‌گری شود.

سطح دوم، پاسخ‌گویی تنظیم‌گران به ذی نفعان و نهادهای تحت نظارت است و سطح سوم، پاسخ‌گویی تنظیم‌گران به عموم مردم.

ویژگی دیگری که نهادهای تنظیم‌گر جهت دست‌یابی به یک معماری نهادی مطلوب می‌بایست از آن برخوردار باشند، پیش‌بینی‌پذیری است. در واقع اگرچه استقلال نهاد تنظیم‌گر یک ویژگی کلیدی برای تنظیم‌گران است، اما با توجه به زمینه‌های متفاوت اقتصادی، سیاسی و اجتماعی کشورهای مختلف، لزوماً ایجاد نهادهای تنظیم‌گر کاملاً مستقل در تمامی کشورها امکان‌پذیر نیست. لذا فارغ از جایگاه ساختاری نهاد تنظیم‌گر (ذیل وزارتخانه، مستقل، نیمه‌مستقل و ...) آنچه دارای اهمیت است، ایجاد یک محیط تنظیم‌گری شفاف و پیش‌بینی‌پذیر است. شاخص پیش‌بینی‌پذیری در واقع بر این موضوع دلالت دارد که نهادهای تحت نظارت باید بتوانند از این‌که قوانینی که تحت آن به فعالیت می‌پردازند، به‌طور ناگهانی تغییر نخواهد کرد، اطمینان داشته باشند. به‌منظور دست‌یابی به یک نهاد تنظیم‌گر پیش‌بینی‌پذیر، به‌طور کلی سه جنبه اصلی می‌بایست مورد توجه قرار گیرد که عبارت‌اند از: مشخص بودن قواعد بازی و فرایند تصمیم‌گیری، باز بودن فرایند تصمیم‌گیری یا اجرای تصمیمات (مشارکت در تصمیم‌گیری) و وجود مکانیزمی برای توضیح یا انتشار تصمیمات (شفافیت).

ویژگی آخری که نهادهای تنظیم‌گر می‌بایست از آن برخوردار باشند، قابلیت و ظرفیت اعمال تصمیم است. نهاد تنظیم‌گر حتی اگر از استقلال

تنظیم‌گری دور دنیا

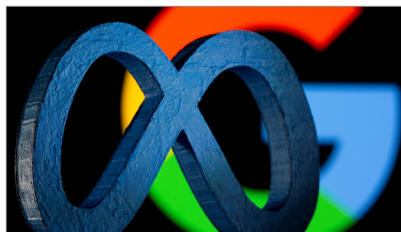
اخبار بین‌الملل و تنظیم‌گران بین جهان

نداشته باشند.

هر دو شرکت متا و گوگل ادعا کرده‌اند که تحقیقات اتحادیه اروپا و بریتانیا بی‌فایده است. گوگل در بیانیه‌ای اعلام کرد: «تمام ادعاها نادرست و بی‌اساس است. این یک توافق‌نامه عمومی هستند شده است که شبکه مخاطبان فیسبوک می‌توانند در برنامه مناقصه به همراه ده‌ها شرکت دیگر شرکت کنند».

فیسبوک، زیرمجموعه متا، نیز در بیانیه‌ای اعلام کرد: «توافق‌نامه مناقصه ضد انحصاری متا با گوگل مشابه قراردادهایی است که با سایر پلتفرم‌ها داریم و این به افزایش رقابت کمک کرده است».

اگر ثابت شود که متا یا گوگل قانون رقابت اتحادیه

■ تحقیقات ضد انحصاری اتحادیه اروپا درباره توافق گوگل و متا

گروه ضد انحصاری اتحادیه اروپا و بریتانیا در حال تحقیق درباره توافق‌نامه موسوم به جِدی‌بلو (Jedi Blue) هستند؛ معامله‌ای که گفته می‌شود دو شرکت گوگل و متا با هم انجام داده‌اند تا شرکت‌های فناوری کوچک‌تر شانس بیشتری در بازار تبلیغات آنلاین

■ شکایت استرالیا از متا

کمیسیون رقابت و مصرف کننده استرالیا (ACCC) شکایتی را بر علیه متا مالک فیس بوک تقدیم دادگاه کرده و فیس بوک را به نمایش تبلیغات آنلاین دروغین با هدف کلاهبرداری از کاربران متهم کرده است.

این رگولاتوری در شکایت خود فیس بوک را متهم کرده که تلاش کافی برای جلوگیری از انتشار پیام های تبلیغاتی حاوی محتوای دروغین انجام نداده و همین مساله کاربران زیادی را متضرر کرده است. کمیسیون رقابت و مصرف کنندگان استرالیا اعلام کرده که این تبلیغات عمدتاً مروج سرمایه گذاری در ارزهای دیجیتال یا طرح های پول ساز بوده و می تواند کاربران فیس بوک را گمراه کند تا تصور کنند پیام های یاد شده مورد تأیید چهره های مشهور استرالیایی هستند.

بر اساس بیانیه این کمیسیون شکایتی که در دادگاه فدرال ارائه شده نشان می دهد فیس بوک به تداوم رفتارها و اظهارات نادرست یا گمراه کننده توسط تبلیغ کنندگان کمک کرده است.

اروپا را نقض کرده است، آنها ممکن است تا به اندازه ۱۰ درصد از درآمد سالانه جهانی خود جریمه شوند. با این حال، احتمالاً این تحقیقات سال ها طول بکشد تا به نتیجه ای برسد. همین می تواند فرصت های زیادی را برای دوشرکت جهت تجدیدنظر درباره حکم های داده شده بدهد.

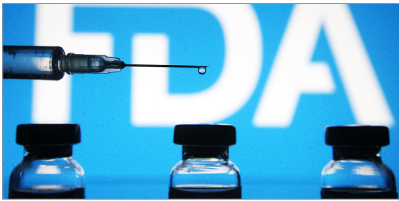

■ هشدار کره جنوبی به تسلا جواب داد.

تسلا تبلیغی درباره میزان مسافت طی شده با یک بار شارژ مربوط به خودروی «مدل ۳» در کره جنوبی را تغییر داد.

کمیسیون تجارت عادلانه کره جنوبی (KFTC) هفته گذشته اعلام کرد گزارشی درباره اغراق مسافت طی شده با یک بار شارژ وسیله های نقلیه این شرکت از جمله «مدل ۳» به تسلا ارسال کرده است. چنین اقدامی برخلاف قوانین برجسب زنی و آگهی عادلانه کشور مذکور به حساب می آید.

در وب سایت کره ای تسلا، توضیحات مربوط به خودروی صندوق دار «مدل ۳» تغییر کرده و اکنون اعلام شده وسیله نقلیه مذکور با یک بار شارژ حداکثر می تواند ۵۲۸ کیلومتر طی کند. این در حالی است که پیش از آن شرکت مسافت طی شده با یک بار شارژ را بیش از ۵۲۸ کیلومتر ذکر کرده بود.

■ FDA صدور مجوز واکسن کرونا برای کودکان زیر ۵ سال را به تأخیر می‌اندازد.

سازمان غذا و دارو ایالات متحده (FDA) در نظر دارد مطالعات روی واکسن کرونا برای کودکان زیر پنج سال را تا زمان تکمیل داده‌های واکسن‌های (Pfizer) و (BioNTech) به تأخیر بیندازد. این مسئله صدور مجوز واکسن برای این گروه سنی را از ماه می تا ژوئن به تأخیر می‌اندازد و تبدیل به کابوسی برای والدین نگران شده است.

«آنتونی فائوچی» کارشناس ارشد بیماری‌های عفونی به «CNN» گفت: «FDA صدور مجوز را تا تابستان به تأخیر می‌اندازد. این تأخیر به منظور جلوگیری از سردرگمی در مورد واکسن‌ها است. اما نباید نگران باشیم. این کار تنها برای اطمینان از نتایج آزمایش‌ها انجام می‌شود و امور سیاسی نقشی در آن ندارند.»

Arcom

■ تلاش رگولاتور ارز دیجیتال بریتانیا برای استخدام متخصصان

مرجع راهبردهای امور مالی بریتانیا (FCA) به دنبال مدیران ارشد با تخصص مرتبط با ارزهای دیجیتال است؛ زیرا این نهاد تنظیم‌کننده در حال آماده شدن برای راه‌اندازی یک بخش جدید مختص ارزهای دیجیتال، برای تنظیم این صنعت است.

این اقدام رگولاتور بریتانیا برای استخدام مدیران جدید، همزمان شده است با نگرانی‌های در حال افزایش این نهاد پیرامون مسئله نظارت بر صنعت رمزارزها که در روزهای اخیر اهمیت این مسئله بارها از سوی این نهاد ذکر شده است.

در هفته‌های گذشته رگولاتور بریتانیا دستور به متوقف شدن فعالیت تمام خودپردازهای بیت‌کوین در این کشور داد و این اقدام را در راستای مقابله با پولشویی معرفی کرد. همچنین در روزهای اخیر این رگولاتوری به تمام موسسات خدمات مالی مستقر در بریتانیا هشدار داده که باید از تبعیت کامل خدمات خود از قوانین تحریم‌ها علیه روسیه اطمینان حاصل کنند.

■ روسیه «ویکی‌پدیا» را تهدید کرد

روسیه، ویکی‌پدیا را به رواج اطلاعات غلط در زمینه عملیات روسیه در اوکراین متهم و اعلام کرد که در صورت عدم حذف این اطلاعات، ویکی‌پدیا را جریمه می‌کند.

رگولاتوری ارتباطات روسیه (Roskomnadzor) اعلام کرد که از ویکی‌پدیا می‌خواهد موارد حاوی اطلاعات نادرست درباره وضعیت اوکراین را حذف کند.

این سازمان روسی ویکی‌پدیا را به سازمان دهی اطلاعات نادرست درباره آنچه روسیه «عملیات ویژه» خود در اوکراین می‌خواند و همچنین درباره اقدامات ارتش روسیه متهم کرد.

طبق قوانین روسیه، صاحب یک منبع اینترنتی که اطلاعات غیرقانونی را در صورت درخواست حذف نمی‌کند، می‌تواند تا ۴ میلیون روبل (۴۸۱۲۰ دلار) جریمه شود.

■ بریتانیا سلب‌ریتی‌های ۱۸ سال را از تبلیغات مربوط به قمار منع کرد.

تبلیغات قمار در بریتانیا با حضور افراد مشهور، افراد ورزشی و اینفلوئنسرهای رسانه‌های اجتماعی که در میان افراد زیر ۱۸ سال محبوبیت دارند، بر اساس حکم جدیدی که برای محافظت از کودکان در برابر

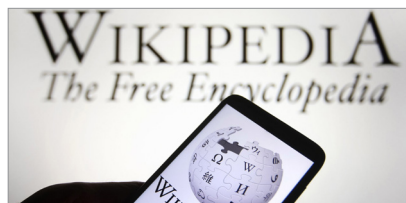
■ فرانسه ۲۵۰ سایت اینترنتی را به دلیل پخش غیرقانونی مسابقات ورزشی مسدود کرد.

نهاد جدید پایش فعالیت‌های سمعی-بصری فرانسه در نخستین ارزیابی اعلام شده خود توضیح داد که مخاطبان سایت‌های مسدود شده، حدود دو سوم مخاطبان غیرقانونی آنلاین در کشور را تشکیل می‌دهند.

سازمان تنظیم مقررات ارتباطات سمعی و بصری و دیجیتال فرانسه (ARCOM) اعلام کرد که از زمان تأسیس خود در چهار ماه پیش تا کنون حدود ۲۵۰ وبسایت را که به طور غیرقانونی مسابقات و برنامه‌های ورزشی پخش می‌کنند، مسدود کرده است.

فیلترینگ این سایت‌های فرانسوی در اجرای قانون دولتی جدید فرانسه موسوم به «مبارزه با دزدی آنلاین» انجام شده، قانونی که همزمان با ایجاد تشکیلات دولتی جدید برای پایش آنلاین وضع شده است.

آرکوم در ژانویه گذشته از ادغام دو نهاد دولتی دیگر یعنی شورای عالی سمعی و بصری و مرجع عالی انتشار آثار و حمایت از حقوق (مؤلف) در اینترنت ایجاد شد. سازمان دومی تا پیش از این مسئول مبارزه با دزدی‌های آنلاین در اینترنت بود.

اتحادیه اروپا، کمیسیون اروپا این اختیار را دارد که در خریدهای پیشنهادی که بر رقابت در داخل اتحادیه تأثیر می‌گذارد، دخالت کند. در مقابل شرکت هیوندای مارس ۲۰۲۲ درخواست فرجام خواهی خود را علیه تصمیم کمیسیون اروپا به دادگاه این اتحادیه تسلیم کرده است. هیوندای مدعی است تنظیم‌گران سایر مناطق دنیا پذیرفته‌اند که صنعت کشتی‌سازی بر اساس دستورات و ترجیحات مالکان کشتی‌ها کنترل می‌شود و این خرید، لطمه‌ای به رقابت موجود در بازار وارد نمی‌کند.

■ تعیین نهاد ناظر بر ارزش‌های دیجیتال اتحادیه اروپا

پارلمان اتحادیه اروپا در آخرین پیش نویس لایحه مقررات بازار دارایی‌های دیجیتال اروپا موصوف به میکا (MICA)، سازمان اوراق بهادار و بازارهای اروپا (ESMA) را به عنوان نهاد نظارت‌ارشد در حوزه ارزش‌های دیجیتال این منطقه مشخص کرد. این نهاد اروپایی موظف به صدور مجوز موسسات و صرافی‌های مرتبط با رمزارزها است و باید نهادها و موسسات ملی تنظیم‌کننده ارزش‌های دیجیتال در کشورهای عضو EU را تحت کنترل خود درآورد. با توجه به این پیش نویس، تغییرات قابل توجهی در نحوه تأیید مجوز ارزش‌های دیجیتال برای سازمان‌ها ایجاد شده

بازارهای شرط بندی جهان طراحی شده است، ممنوع خواهد شد. قوانین جدید قرار است از اکتبر سال جاری اجرایی شود. شرکت‌های قمار بریتانیا در چند سال گذشته با افزایش سطح شرط بندی آنلاین در طول قرنطینه کرونا، میلیاردها پوند سود به دست آورده‌اند. دولت بریتانیا در سال‌های اخیر قوانین مربوط به قمار را تشدید کرده است. این قوانین شامل تعیین سقف حداکثر سهام در پايانه‌ها، بررسی سن و هویت شرکت‌کنندگان و حمایت بیشتر از افرادی است که نسبت به شرکت در قمارهای آنلاین اعتیاد پیدا می‌کنند.

■ تقابل اتحادیه اروپا و هیوندای

کمیسیون اروپا ژانویه ۲۰۲۲ و در تلاش برای جلوگیری از ایجاد بازار ضد رقابتی، هلدینگ صنایع سنگین هیوندای (Hyundai) را از خرید شرکت کشتی سازی و مهندسی دریایی دوو (Daewoo) منع کرد. این کمیسیون اعلام کرد ادغام این دو شرکت که هر دو در کره جنوبی مستقر هستند، موقعیت ویژه‌ای برای شرکت تازه ادغام شده ایجاد می‌کند و رقابت را در بازار جهانی برای ساخت حامل‌های بزرگ گاز مایع (LNG) کاهش می‌دهد. طبق مقررات

کیف پول‌های غیرمتمرکز خواهد بود. این مسئله باعث اعتراض‌های گسترده‌ای در بین فعالان ارز دیجیتال شده است. تصویب چنین قانونی می‌تواند رویای غیرمتمرکز بودن ارز دیجیتال را به پایان برساند.

است. در پیش نویس جدید از سیستمی تقلید شده که اتحادیه اروپا برای تایید مجوزهای بانکی در منطقه استفاده می‌کند. در این سیستم، بانک مرکزی اروپا تنها مرجعی است که می‌تواند مجوزهای بانکی را به نهادهای داخل سیستم اعطا یا لغو کند.

■ نامه اعتراضی شرکت‌های کروپیتو به قانون‌گذاران اتحادیه اروپا

چهل شرکت ارز دیجیتال نامه‌ای سرگشاده به پارلمان اروپا، کمیسیون اروپا و سایر نهادهای اصلی اتحادیه اروپا امضا کردند که در آن فراخوانی برای اطمینان از مقررات عاقلانه، رویه‌های استاندارد انطباق و محیط تجاری سازگار با نوآوری داشتند. دینفعان ارزهای دیجیتال، قانون‌گذاران را تشویق کردند که از توصیه‌های قانون سفر FATF برای نگهداری و تأیید سوابق ارائه‌دهندگان خدمات دارایی‌های کریپتو ((CASP)) تجاوز نکنند و اطمینان حاصل کنند که پروتکل‌ها و نهادهای غیرمتمرکز از سازماندهی و ثبت اشخاص حقوقی مستثنی هستند.

در لایحه پیشنهادی اتحادیه اروپا برای رگولاتوری ارزهای دیجیتال، همه نهادها و شرکت‌ها موظف به احراز هویت کاربران خود و ارائه گزارش به FATF هستند. چنین قانونی به منزله از بین رفتن

پرونده ویژه

تنظیم‌گری رقابت

■ تاریخچه توسعه سیاست‌های رقابت در جهان

■ گزارش نشست:
شورای رقابت، بازیگری تنهادر مقابل با انحصار

■ تجربه تنظیم‌گری شورای رقابت در عمل
(از خودروتا داروخانه)

■ معماری نهادی نظام تنظیم‌گری؛ طراحی نسبت
شورای رقابت با تنظیم‌گران بخشی

محمدمهدی جعفریان

مدیر مرکز مطالعات توسعه و رقابت اندیشکده حکمرانی شریف

تاریخچه توسعه سیاست‌های رقابت در جهان

مختصر که احتمالاً برای خواننده جذاب است، به صورت خلاصه اهداف قوانین رقابت و چیستی آن را بیان خواهیم کرد.
مقطع اول (ظهور و گسترش قوانین رقابت از ایالات متحده): در مقطع اول که اواخر قرن نوزدهم است،

به طور کلی می‌توان توسعه تنظیم‌گری رقابت و شکل‌گیری قوانین رقابت در دنیا در ۳ مقطع مهم دنبال کرد. آن‌چه از بیان مختصر این تاریخچه مدنظر ماست، مشخص کردن اهداف و کارکردهای قوانین رقابت است. پس از بیان این تاریخچه

یا بنگاه‌های کوچک که نقش تولید نهاده‌ها و ورودی‌ها به صنایع بزرگ و کارتل شده را داشتند، از قیمت توافق شده بالاتر از قیمت رقابتی متضرر می‌شدند. تشکیل تراست‌های قیمت‌گذار سرآغاز شکل‌گیری قوانین آنتی تراست است. بنابراین خاستگاه سیاست‌های رقابت مدرن را می‌توان در پایان قرن نوزدهم، عمدتاً به عنوان واکنشی به شکل‌گیری تراست‌ها در ایالات متحده جستجو کرد.

پس از گذشت زمانی اندک و بوجود آمدن اجماع کافی برای یک قانون فدرال، در سال ۱۸۹۰ قانون شرمین به تصویب رسید. این احتمالاً شناخته شده‌ترین نمونه قانون ضد تراست در جهان است. نکته بسیار قابل توجه و رویکرد کلان این قانون آن است که داشتن موقعیت انحصاری به خودی خود غیرقانونی نیست، بلکه سواستفاده از موقعیت مسلط و انجام رفتارهای مخل رقابت ممنوع می‌باشد. رفتارهایی که می‌تواند مستقیماً به واسطه استراتژی‌های استثمارگرانه (همچون قیمت‌گذاری گزاف، بسته و وابسته‌سازی کالاها) یا غیرمستقیم به واسطه رفتارهای حذفی رقبا (همچون قیمت‌گذاری تهاجمی، قراردادهای انحصاری، ممانعت از قرارداد) سبب کاهش رفاه مصرف‌کننده شوند.

اجرای قانون شرمین در طول دهه اول زندگی خود، خیلی سخت‌گیرانه نبود. به طور ویژه در سال ۱۸۹۷ بود که تصمیم دادگاه عالی در مورد تراست میان ۱۸ شرکت راه‌آهن که کرایه حمل و نقل کالا را تعیین می‌کردند (انجمن حمل و نقل ترانس میسوری)

در آمریکای شمالی یعنی کانادا و ایالات متحده آمریکا اقدام به ایجاد چنین قوانینی می‌شود. داستان شکل‌گیری قوانین آنتی تراست در آمریکا از آن‌جا شروع می‌شود که گسترش راه‌آهن و خطوط ارتباطات تلگراف و تلفن، شکل‌گیری یک بازار واحد بزرگ را در پی داشت که به نوبه خود انگیزه‌ای قوی برای شرکت‌ها جهت بهره‌برداری از اقتصادهای مقیاس و دامنه ایجاد کرد. بنگاه‌ها و کمپانی‌های بزرگ رقیب جدی یکدیگر می‌شوند و در تکاپوی افزایش کیفیت و نوآوری برای کاهش قیمت، رقابت سنگینی شکل می‌گیرد.

در واقع کاهش قیمت‌ها در کالاهای تولیدی، اقتصاد ایالات متحده و کشورهای اروپای غربی را از اواسط میانه دهه ۱۸۷۰ تا پایان قرن تحت تاثیر قرار داد. همچنین شرکت‌ها مجبور بودند سرمایه‌گذاری‌های بزرگی را برای سازماندهی مجدد فعالیت‌های تولید و توزیع، خرید ماشین‌آلات جدید یا ورود به بازارهای جدید انجام دهند. در تلاش برای فعالیت با ظرفیت کامل به منظور پوشش هزینه‌های ثابت بزرگ، شرکت‌ها وسوسه شدند که قیمت‌ها را کاهش دهند که این امر منجر به جنگ‌های قیمتی شد.

شرکت‌ها اغلب سعی می‌کردند به جنگ قیمت‌ها و بی‌ثباتی بازار از طریق توافق‌های قیمتی پاسخ دهند که آن‌ها را قادر می‌ساخت قیمت‌ها و حاشیه‌های بالا را حفظ کنند. اما مزایای ثابت قیمت برای اعضای کارتل‌ها و تراست‌ها بدون ضرر برای سایر گروه‌های اقتصادی نبود. هم مصرف‌کنندگان نهایی و هم تولیدکنندگانی مانند کشاورزان

تنظیم‌گر شناخته شده آمریکا یعنی FTC را ایجاد کرد، یک آژانس مستقل که باید رویه‌های تجاری ناعادلانه را تنظیم‌گری کند و مسئولیت اجرای قانون آنتی‌تراست را در کنار وزارت دادگستری (DOJ) در سطح فدرال بر عهده گیرد.

مقطع دوم (گسترش قواعد رقابت در اروپا و شکل‌گیری اتحادیه اروپا): مقطع دوم را می‌توان در سال‌های پس از جنگ جهانی دوم دید که عمدتاً کشورهای اروپایی برای رقابت در اقتصاد جهانی و نیز برای ایجاد بازار مشترک میان خود به تدریج شروع به ایجاد معاهده‌هایی می‌کنند که یکی از قواعد آن‌ها مباحث توافقات و ادغام‌های مخل رقابت است که با ایجاد تمرکز شدید در بازار خطر انحصار را تشدید می‌کنند. از جمله این معاهده‌ها می‌توان به معاهده رم ۱۹۵۶ و معاهده پاریس ۱۹۷۱ اشاره کرد که به نوعی پایه‌های شکل‌گیری اتحادیه اروپا نیز بوده‌اند. در واقع این معاهده کلیه موانع تجاری و همچنین رفتارهای تبعیض‌آمیز و دیگر اقدامات محدودکننده‌ای را ممنوع می‌کند که قابلیت تخریب و تحریف رقابت بین شش کشور (فرانسه، آلمان، ایتالیا و کشورهای بنلوکس) را دارد. کشورهایی که بعداً به اعضای مؤسس جامعه اقتصادی اروپا تبدیل شدند.

به گفته محققان احتمالاً دو دلیل اصلی در پس ارائه اقدامات سیاست رقابتی در معاهده پاریس وجود دارد. مورد اول به تمایل برای کاهش خطر قدرت آلمان (پس از جنگ جهانی دوم) از طریق در دسترس قرار دادن منابع اولیه مهم صنایع مانند ذغال سنگ و فولاد (در آن زمان) در اختیار

به وضوح نشان داد که توافقات قیمتی، غیرقانونی است. از آن پس توافقات قیمتی یا تسهیم بازار بین رقبا از قواعد ممنوع قوانین رقابت شد.

استاندارد اوایل همچنان یکی از معروف‌ترین موارد در تاریخ آنتی‌تراست است. این تراست، ساخته شده توسط راکفلر، درگیر یک سری اقدامات انحصاری شده بود؛ از قبیل کاهش قیمت‌های محلی به گونه‌ای که قیمت‌گذاری تهاجمی تلقی می‌شد و همچنین تملک تعدادی از شرکت‌های کوچک که بر اساس بخش‌های ۱ و ۲ قانون شرمین از مصادیق انحصار و توافقات ضد رقابتی بود. این تراست نیز محکوم و سپس برچیده شد.

توجه داشته باشید که قانون شرمین قراردادهای تثبیت قیمت و اشتراک در بازار بین شرکت‌های وابسته و همچنین شیوه‌های انحصار توسط شرکت‌های منفرد را پوشش می‌دهد، اما نه ادغام‌ها. بنابراین شرکت‌هایی که مایل به هماهنگی قیمت‌ها بودند، این امکان را داشتند که در یک شرکت واحد ادغام شوند و با این کار، خود را از دسترس قانون شرمین خارج می‌کردند. بنابراین قانون کلایتون در سال ۱۹۱۴ برای گسترش قوانین ضد تراست جهت پوشش ادغام‌هایی که قادر به کاهش رقابت هستند، معرفی شد و احتمالاً این اثر ضمنی خود قانون شرمین بود که منجر به افزایش شدید تعداد ادغام‌ها در ایالات متحده در اوایل قرن بیستم شد (که اوج آن در سال‌های ۱۸۹۹ تا ۱۹۰۲ بود).

در همین سال قانون مهم دیگری که ایجاد شد، قانون کمیسیون تجارت فدرال است. این قانون

برای پیوستن به عرصه اقتصاد جهانی و همچنین تشدید و تقویت رقابت در بازارهای داخلی خود، دست به ایجاد نهادهای تنظیم‌گر رقابت می‌زنند. این موج که می‌توان تا به امروز امتدادش را مشاهده کرد، شامل کشورهای مختلفی از شرق آسیا، آفریقا، اروپای شرقی و آمریکای جنوبی می‌باشد. از جمله کشورهایی که در این بین به ایجاد قانون و ساختار تنظیم‌گری رقابت اقدام می‌کند، چین است. سیاست‌گذاران چینی که از اوایل دهه ۲۰۰۰ شروع به ایجاد چنین سازوکاری می‌کنند و نهایتاً در سال ۲۰۰۸ قانون رقابت [ضد انحصار] چین را تصویب می‌کنند، اهداف خود را چنین برشمردند: افزایش رشد اقتصادی و سرمایه‌گذاری خارجی، حمایت از بنگاه‌های کوچک و متوسط، در تصاویر زیر توسعه کشورهای دارای نهاد رقابت را می‌توان در طول زمان مشاهده کرد.

اهداف و نقش قوانین رقابت

همان‌طور که اشاره شد، اهداف قوانین رقابت در درجه اول صیانت از بازار و رقابت آزاد و منصفانه است به گونه‌ای که با تضمین حق انتخاب مصرف‌کننده، رفاه مصرف‌کننده از طریق افزایش کیفیت کالاها یا کاهش قیمت‌ها محقق شود. در خلال ارائه تاریخچه توسعه رقابت در جهان، مشخص بود که دلایل دیگری از جمله افزایش رشد اقتصادی، کاهش نرخ بیکاری، حمایت از بنگاه‌های کوچک و متوسط انگیزه‌های سیاست‌گذاران برای وضع سیاست‌های رقابت در اقصی نقاط جهان بوده است.

سایر کشورهای اروپایی مربوط می‌شود. ممنوعیت اعمال تبعیض‌آمیز نیز می‌تواند به عنوان راهی برای تضمین دسترسی برابر به این منابع اساسی تلقی شود. دلیل دوم این است که اصل رقابت آزاد به عنوان تنها راه قابل قبول برای دستیابی به عملکرد کارآمد بازار پذیرفته شد. این نگاه تا حدی متأثر از توجه به موفقیت اقتصادی ایالات متحده بود که به طور مداوم بر قوانین ضد تراست متکی بود. بنابراین رقابت آزاد نسبت به سازمان‌دهی متمرکز بازارها ترجیح داده شد و از اولویت بالاتری برخوردار شد.

یکی دیگر از دلایل اصلی تصویب قوانین رقابت بر اساس معاهده پاریس، پرهیز از تبعیض به دلایل ملی در میان کشورها بوده است. ماده ۱۲ تأیید می‌کند که یکی از اهداف اصلی در سیاست رقابت اروپا، حذف هرگونه تبعیض بر اساس دلایل ملی در نظام اقتصادی است. این سیاست است که به‌طور ویژه‌ای جایگاه مهم کمیسیون اروپا را در رد هرگونه تبعیض قیمتی میان کشورها را ایجاد می‌کند. در واقع، کمیسیون بدون استثنا شرکت‌هایی را که سعی کرده‌اند بازارها را در آن سوی مرزهای ملی تقسیم‌کنند جریمه کرده است یا اقداماتی مانند قیمت‌گذاری تهاجمی و تبعیض انجام دهند را فی‌نفسه در اتحادیه اروپا ممنوع شمرده است.

موج سوم (گسترش جهانی سیاست‌های رقابت): مقطع سوم شکل‌گیری و گسترش قوانین و مراجع تنظیم‌گر رقابت، تقریباً از دهه ۱۹۹۰ شروع می‌شود که بسیاری از کشورهای در حال توسعه

شورای رقابت؛ بازیگری تنهادر مقابله با انحصار

گزارش نشست بررسی چالش‌های شورای رقابت در دوره‌های پیشین و ارائه‌ی پیشنهاداتی برای دوره‌ی جدید

هشتاد و هفتمین نشست حکمرانی در عمل به همت باشگاه تنظیم‌گری ایران و مرکز مطالعات توسعه و رقابت در اندیشکده حکمرانی شریف برگزار شد. در این نشست که با حضور دکتر سید فرشاد فاطمی عضو سابق شورای رقابت و مهندس احمد داوودی نایب رئیس سابق شورا برگزار شد، در خصوص چالش‌های شورای رقابت در دوره‌های پیشین و ارائه پیشنهادات برای دوره جدید بحث و تبادل نظر شد. مشروح این گفت‌وگوارا در ادامه خواهید خواند.

■ به عنوان سوال اول بفرمایید چرا در مقایسه با کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه، تنظیم‌گر رقابت ایران جایگاه لازم را در اقتصاد (خصوصاً در رابطه با تنظیم رقابت در میان شرکت‌ها) ندارد؟

■ آقای داوودی:

در مورد این که شورای رقابت چقدر اثربخش است و چقدر توانسته وظایف خودش را آنچنان که انتظار می‌رود انجام دهد، ارزیابی شما را خارج از محدوده غیرقابل قبول نمی‌دانم، اما بایستی به چند نکته توجه کرد. شورای رقابت زمانی می‌تواند مؤثر واقع شود که مجموعه حکمرانی کشور آن را پذیرفته باشند و بدانند که چنین نهادی مورد نیاز بوده و از حیطه‌ای که به او سپرده شده است، آگاه باشند. متأسفانه این امر در کشور پذیرفته نشده است؛ از بالاترین مقامات اجرایی گرفته تا پایین‌ترین‌ها (مخصوصاً مقامات رده بالاتر)، چنین حیطه‌ای برایشان تبیین نشده است؛ برای مثال از اعضای سه دوره اخیر هیئت دولت، در هر دوره نهایتاً ۲ یا ۳ نفر با این موضوع آشنا هستند که چنین نهادی ایجاد شده است که مسئله رقابت را تنظیم کند و بقیه فقط یک اسمی فقط شنیده‌اند یا حتی اسم را هم نشنیده‌اند! این یکی از چالش‌های اصلی است که مانع انجام وظایف شورای رقابت است.

از مشکلات دیگر شورا، موانع قانونی است که جای تفصیل بیش‌تری دارد؛ اما به به طور خلاصه زمانی که یک قانون جداگانه‌ای برای شورای رقابت وجود ندارد و در کنار بحث خصوصی‌سازی (فصل نهم قانون اصل ۴۴) مطرح شده است، باعث ایجاد مشکلات مهمی خواهد شد و آن را به رسمیت

نخواهند شناخت. حیطه اختیارات و موضوعات شورا نیز گسترده است و مسئولیت رفع انحصارات در تمام بخش‌های اقتصادی به شورا سپرده شده است که شامل مسائل کارشناسی و قضاوت و تصمیم‌گیری‌های ابزار اجرا است. در واقع این مجموعه بزرگ در یک نهاد نوپایی جمع شده است که سیستم آن را به رسمیت نمی‌شناسد!

■ در جهت بهبود آن ابر چالشی که مطرح کردید که اهمیت جایگاه رقابت در کشور شناخته شده نیست، شما راهکاری دارید و افق روشنی می‌بینید؟ وقتی فضای کشور هیچ اهمیتی برای رقابت قائل نیست، منطقی است که دانشجویان وارد این حوزه شوند؟

■ آقای داوودی:

در ضرورت این حوزه شک نکنید. حیطه انحصارات در کشور بسیار وسیع است و یکی از موانع اصلی توسعه کشور، همین مسئله انحصارات و رانت‌های عظیمی است که سال‌های سال دولت در ایران داده و می‌دهد و این رانت‌ها موقعیت دست بالا و انحصاری برای خیلی‌ها (چه دولتی و چه خصوصی) ایجاد کرده و می‌کند. یکی از راهکارهای موجود این است که اهمیت شورا به مقامات عالی کشور منعکس شود و حداقل یک دوه معرفی و توجیه برای همه رده‌های بالای کشور به طریقی انجام شود تا بیش‌تر با این قانون رقابت که یک قانون بالادستی در اقتصاد ایران است آشنا شوند. همچنین اگر بشود قانون جداگانه‌ای برای رقابت تصویب کرد، می‌تواند در جهت رسمیت بخشیدن به آن کمک‌کننده باشد. به هر حال، توقعات از این حوزه بالاست و این توقع به حق است، اما در کنارش باید به لوازمش هم فکر

شده بود و همیشه پیش نویس باقی مانده بود، تبدیل به فصل نهم شد و اگر هم به ساختار قانون دقت کنید، مشخص است که فصل نهم نسبت به فصول دیگر جدا است.

بنابراین هرچند که رقابت یک موضوع قدیمی بود، خیلی دیرتر از آن زمانی که باید، در کشور ما پا گرفت. یعنی به جای اینکه بپرسیم که چرا شورا خوب کار نمی‌کند، می‌توانیم بپرسیم که چه موانعی وجود داشت که این همه سال طول کشید تا این موضوع پا بگیرد؟ اگر شما به قانون شرمن آمریکا، که جزء اولین متون توسعه رقابت است، نگاه کنید، به بیش از ۱۲۰ سال پیش برمی‌گردد، اما برای ما هیچ وقت (تا قبل از سال ۸۷)، چه پیش از انقلاب و چه پس از انقلاب، رقابت به عنوان متن قانونی مطرح نشده بود. در واقع، همان دلایلی که باعث شد این موضوع به عنوان قانون خیلی دیر مطرح شود، یکی از دلایل عدم توفیق شورا در دوره اخیر و احتمالاً پس

شود.

آقای فاطمی:

ما اگر به تاریخچه‌ای که عملاً گذشت تا شورا به اینجا رسید نگاه کنیم، قانونی که برای رقابت نوشته شد، عملاً پیشینه‌اش برمی‌گردد به قانون برنامه سوم. تفاوت برنامه سوم که در سال ۱۳۷۲ شروع شده بود با برنامه‌های قبل و بعدش این بود که اصلش بر مبنای ایجاد یک سری نهاد جدید بود. یکی از موارد موجود در آن برنامه، ایجاد نهاد رقابت (به معنی قانون ضد انحصار) بود، اما پیش نویس آن هیچ وقت به مجلس نرفت، در حالی دولت موظف بود لایحه را شش ماه بعد از شروع برنامه بفرستد. داستان ادامه پیدا کرد تا زمانی که سال ۸۵، ۸۶ مسئله خصوصی‌سازی مطرح شد و همزمان با آن به مسئله انحصار هم توجه شد و فصل نهم قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ نوشته شد. در واقع قانونی که چندبار به صورت پیش نویس نوشته

از این هم هست. که به بعضی از آن‌ها در ادامه اشاره خواهیم کرد:

۱. وقتی نهادهایی که انحصار دارند و می‌خواهید تنظیم شوند، توسط دولت یا جای دیگری، با قدرت مرتبط هستند، نمی‌خواهند که این تنظیم‌گری اتفاق بیفتد و با روش‌های مختلف مانع عملکرد شورا می‌شوند. بدی ماجرا اینجاست که خیلی از افرادی که نمی‌خواستند این اتفاق بیفتد، دور میز کابینه نشسته بودند و خیلی از انحصارات را خود مدیران دولتی اداره می‌کردند، مانند انحصارات خودرو و دخانیات و....

۲. علاوه بر این که این‌ها دولتی‌اند، دولتی‌ها در جاهای دیگر هم تنظیم‌گرهای بخشی برای خود ایجاد کرده‌اند. بانک مرکزی نهاد ناظر بر بانک‌ها دارد، وزارت ارتباطات نهاد تنظیم مقررات دارد، وزارت نیرو نهاد تنظیم‌گر بازار برق دارد، بیمه مرکزی خودش را نهاد تنظیم‌گر میان بیمه‌های داند و.... یک سری تعارض نیز با نقش‌های سازمان‌های دیگری مانند تعزیرات حکومتی، سازمان حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان، اصناف و.... وجود دارد. بنابراین همه این جمعی که بیان شد علاقمندی‌شان این است که نهاد ناظر بر رقابت شکل نگیرد یا اگر شکل گرفت درست کار نکند. به این موارد اضافه کنید که این نهاد نوپا بودجه و نیروی انسانی و حکم هم می‌خواهد.

در کنار موارد بالا باید به این نکته هم اشاره کرد که توان علمی کشور در این زمینه محدود است. برای انتخاب اعضای دوره جدید شورای رقابت که از ما مشاوره گرفته می‌شد، ما در ارائه اسامی مشکل داشتیم. اگر بگوییم که دانشکده‌های اقتصاد

کشور بعضاً روی این موضوعات کار می‌کنند، در دانشکده‌های حقوق افراد بسیار محدودی هستند که بر روی حقوق رقابت یا حتی حقوق اقتصادی کار کنند. توان علمی محدود نه تنها برای شکل دادن به شورای رقابت و مرکز ملی رقابت (که بازوی اجرایی شورا است) مشکل‌زا است، بلکه برای شکل دادن به مطالبه عمومی هم مشکل ایجاد می‌کند و مردم به اندازه‌ای که باید با اصول اقتصادی آشنا نیستند و آموزش پایه‌ای ضعیف یکی دیگر از دلایل این ضعف است.

نکته دیگر که به طور جانی شورا را در موضع ضعف قرار داد، دو موضوع بود. یکی این که شورا به دلیل اینکه آن اقتدار لازم را نداشت، در چند پرونده مهمی که در دوره اول و بعضاً در دوره دوم به شورا ارجاع شد، نتوانست موضوع را خاتمه دهد. یکی از این موارد پرونده واگذاری مخابرات بود. مسئله واگذاری مخابرات که از اولین پرونده‌های ارجاعی به شورا بود، فرصتی برای زورآزمایی اولیه شورا بود که به هر دلیلی (توجه کنید که منظور بنده این نیست که اگر این پرونده در دوره دوم به ما ارجاع می‌شد، موفق می‌بودیم) تجربه‌ای شکست‌آمیز بود. علاوه بر تجربه‌های اولیه شکست‌آمیز، دام دومی که شورا در آن گرفتار شد، وارد شدن به بحث خودرو بود که هم به جایگاه شورا لطمه زد هم اینکه نقش شورا را بی‌جهت در ذهن مردم تعریف کرد.

نکته آخر اینکه خود ما که در شورا بودیم و دبیرخانه شورا و رئیس شورا در تبیین نقش شورای رقابت برای افکار عمومی به اندازه کافی تلاش نکردیم. بخشی از این کوتاهی البته به این برمی‌گشت که شورا عده و غده و بودجه بسیار محدودی داشت و این

صادر کرد و کسانی که از این دستورالعمل لطمه می‌خوردند به دیوان عدالت اداری مراجعه می‌کنند و دیوان عدالت اداری خود را دارای صلاحیت دانست و دستورالعمل شورای رقابت را لغو کرد. در صورتی که دیوان عدالت اداری قانوناً باید با شکایت از نهادهای دولتی رسیدگی کند که شورای رقابت اساساً دولتی نیست. چرا که در این شورا، نهادهای مختلف نمایندگانی را برای عضویت در شورا معرفی می‌کنند و دیگر آن شخص نه نماینده آن نهاد است و نه عضو آن نهاد، بنابراین شورا نمی‌تواند یک نهاد دولتی تلقی شود.

علاوه بر بحث بضاعت علمی که دکتر فاطمی فرمودند، بحث دیگری که مطرح می‌شود بحث استقلال کارشناسی است. باید کسانی وارد شورا شوند که خود را وام‌دار و مرتبط با نهادهای دولتی و شرکت‌های در بازار ندانند. در شرایط فعلی وزرا افراد را انتخاب می‌کنند و افراد نباید خود را نماینده‌ی وزیر بدانند. مسائل مالی نیز در این عدم استقلال تأثیرگذار است چرا که از نظر مالی امکان پشتیبانی مالی مناسبی برای افراد عضو وجود ندارد. آقای فاطمی:

قانون ضعف دارد اما قانون مربوط به شورای رقابت نسبت به دیگر قوانین کشور ضعف‌های کمتری دارد. نکته‌ی مهم اینجاست که همین قانون به‌خوبی اجرا نمی‌شود و در واقع شورا در حدود قانونی موجود نیز توان استفاده از ظرفیت‌های قانونی خود را ندارد.

یکی از ضعف‌های قانونی، این است که در اکثر قوانین ما، ماده‌ای در آخر قانون می‌آید و قوانین سابق را نسخ می‌کند اما به طور صریح نام برده

اختیارات و بودجه را کسانی باید به شورا می‌دادند که بعضاً خودشان از جایگاه و نقش شورا راضی نبودند. در کنار همه این موارد، مشکلات درونی خود شورا هم حتماً تأثیرگذار بود، منتها من قعلاً به موضوعات حیطه بیرونی پرداختم.

■ خیلی از قوانین خوب دنیا در این حوزه، پایه‌هایی دارند که شاخص‌های تعریف بازار یا شاخص‌های قدرت بازاری و یا جزئیات رفتارهای محل رقابت در آن‌ها به خوبی دیده شده است. اما در قانون کشور ما این موارد یا بعضاً گفته نشده یا مبهم هستند، مانند فصل نهم قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴. نظر شما در این باره چیست و چقدر این موانع قانونی محل عملکرد شورا بودند؟

■ وقتی فصل نهم را با دیگر فصول آن قانون یک قانون فرض کرده‌ایم، مشکلاتی ایجاد خواهد شد. همان مثالی که در خصوص ادغام قوانین حوزه‌های آموزش و فرهنگ و سلامت اشاره کردید، نمونه‌ای از این مشکلات است.

در مورد مسائل حقوقی، شورای رقابت چون دو عضو از قضات دیوان عالی کشور دارد، تصمیماتش را با دقت خیلی زیاد حقوقی و قضایی اتخاذ می‌کند. پس از صدور رای و در صورت درخواست تجدیدنظر، در تجدید نظر شورای رقابت نیز پیش‌بینی شده است که ۳ قاضی از دیوان عالی کشور حضور داشته باشند، با این وجود باز هم پس از طی شدن این مراحل، اشخاص زیان‌دیده به دستگاه قضایی رجوع می‌کنند. برای مثال در حوزه پتروشیمی، شورای رقابت دستورالعملی را برای تنظیم بازار و جلوگیری از انحصار

تدوین آن بود، نه توان کارشناسی توانست شورا را تغذیه کند و نه در آخر خروجی درست و کاملی شکل گرفت. آن هم بحث ادغام و تملک که بحث بسیار مهمی در موضوع رقابت است.

■ اگر بخواهیم دو نوع استقلال ساختاری و منابع انسانی را کنار هم ببینیم، نظر شما راجع به این موارد چیست؟ در حال حاضر ترکیب افراد، شورایی چیده شده است و هر کدام از افراد نماینده‌ی دستگاه‌های مختلف هستند. بنابراین از بیرون این دیده می‌شود که چنین شرایطی منجر به حفظ منافع نهادهایی است که افراد را برای حضور در شورا انتخاب می‌کنند. بحث دیگری که در ادبیات علمی جهانی مطرح است، بحث استقلال مالی است. یکی راهکارهای رایج جهان برای ارتقای استقلال مالی این است که کل جرمه‌ها یا بخشی از آن به تنظیم‌گر رقابت بازگردانده می‌شود. می‌خواستیم بدانیم راهکار

نمی‌شود. برای مثال در مورد قانون مرتبط با شورای رقابت، مشخص نیست تکلیف قانون تعزیرات حکومتی چیست؟ دفاعی که از قانون می‌شود به این معنی نیست که قانون و مقررات کامل است. در اینجا دو ایراد مطرح است.

۱. فرایند قانون‌نویسی در کشور زائده‌ای مهم دارد و آن این است که قانون‌نویسان قانون پیشنهاد می‌دهند و در آخرین لحظه در صحن علنی مجلس می‌تواند همه چیز تغییر کند. بنابراین متن هماهنگ وارد صحن می‌شود و خروجی به یک متن ناهماهنگ تبدیل می‌شود.

۲. در دوره‌های مختلف شورا، در ایجاد مصوبه و آیین‌نامه‌ی قانونی توان لازم وجود نداشت و وقت کافی برای آن گذاشته نمی‌شد. برای مثال آیین‌نامه‌ی ادغام و تملک در اتحادیه اروپا، حداقل ۳۰۰ صفحه است اما آیین‌نامه‌ی ادغام و تملکی که شورا به دنبال

پیشنهادی شما چیست؟

■ آقای داوودی:

من در ابتدای ورود به شورای رقابت، با مرکز ملی رقابت مواجه شدم که مرکزی مختصر برای پشتیبانی کارشناسی و علمی است. با بحث‌ها و جمع‌بندی که با افراد مختلف داشتیم به این نتیجه رسیدیم که لازم نیست مرکز ملی رقابت جای خیلی بزرگی باشد اما باید امکان به‌کارگیری تخصص‌های مختلف را با انعطاف‌های سازمانی و مقرراتی داشته باشد.

■ منظور از انعطافات سازمانی و مقرراتی چیست؟

■ آقای داوودی:

برای استفاده از متخصصان دوا راه است:

۱. شورای رقابت می‌تواند کارشناسان دائمی در حوزه‌های مختلف را استخدام کند.
۲. شورای رقابت بتواند مثلاً وقتی در حوزه‌ی مخابرات یک موضوع را بررسی می‌کند و تنظیم‌گری انجام می‌دهد، امکان به‌کارگیری چند کارشناس خبره به‌صورت چند ماهه را داشته باشد و در زمانی که موضوع دیگری مثل راه‌آهن در حال بررسی است، بتوان کارشناسان مرتبط با آن موضوع را به خدمت گرفت.

بررسی‌هایی که ما انجام دادیم به این نتیجه رسیدیم که مورد دوم، برای ساختار شورای رقابت بهتر است. سیستم دولتی انعطافی که در راه‌حل دوم نیاز است را ندارد و چنین اجازه‌هایی برای نهادهای دولتی وجود ندارد. اگر شورا بتواند از طریق درآمدزایی کند، می‌تواند این مدل را خودش بهتر اجرا کند. در مورد تأمین مالی و کسب درآمد برای ارتقای استقلال مالی شورا راهکارهای مختلفی وجود دارد. یکی از

این راهکارها هزینه‌ی ثبت شکایت است. مقدار زیادی از زمان شورا، صرف شکایات ورود به کسب و کار و صدور مجوزهای کسب و کار می‌گیرد. این موارد بسیار جزئی هستند و در موارد متعددی نیز شکایات وارد نیست. برای این شکایات هیچ هزینه‌ای پرداخت نمی‌شود. یک راهکار این است که برای شکایات یا حداقل تعدد شکایات هزینه‌ای پرداخت شود. راهکار دیگر، همان بحث جرائم است. در موارد زیادی که اشخاص موظف به پرداخت جریمه شده بودند، سیستم قضایی به دلیل ناهماهنگی نتوانست احکام را اجرایی کند و جریمه‌ها اصلاً به حساب خزانه‌ی دولت واریز نشد.

آقای فاطمی:

استقلال در نظام حکمرانی و اجرایی به واسطه‌ی دو مورد تضمین می‌شود. شورا یکی از این موارد را دارد اما دیگری را ندارد.

۱. مورد اول آن است که افراد قابل نصب باشند و قابل عزل نباشند. شورا این مورد را به درستی دارد و اعضای آن غیرقابل عزل هستند. برای مثال کسانی که از سمت وزارت صمت می‌آمدند در بسیاری از موارد مخالف وزارت صمت رأی می‌دادند.

۲. بحث بعدی برای استقلال، بودجه است. شورا در این زمینه ایراد اساسی دارد. شورا هم از لحاظ گرفتن ردیف بودجه و هم از لحاظ نحوه‌ی تأمین منابع مالی به مشکل مواجه است. درست است که شورا می‌تواند از محل شکایات، جریمه‌ها درآمدزایی داشته باشد اما شورا نباید کاملاً وابسته به این منابع باشد. باید یک درصدی از بودجه کل دولت به شورا تعلق گیرد و این بودجه هم ۱۰۰ درصد تخصیص یافته باشد و نتوانند بودجه‌ی آن را در تخصیص دچار

مشکل بکنند.

دو مورد حاشیه‌ای و مهم دیگر هم قابل ذکر است: اگر بخواهیم مسئله‌ی تعارض منافع را حل بکنیم. مکانیزمی که در دنیا مطرح است، مکانیزم شفافیت آراء است. اگر پرونده‌ای در شورا مطرح می‌شود، رای هر کس باید جداگانه ثبت شود و لازم است که به افراد تفهیم شود که در پرونده‌هایی که رای می‌دهند نباید دچار تعارض منافع باشد. مثلاً وقتی کسی سهامدار عمده‌ی پتروشیمی است، شخص نباید نه تنها رای بدهد، بلکه نباید اجازه شرکت داشته باشد. برخی از اعضای شورا چنین دقتی نداشتند و هیچ بررسی نیز در این رابطه صورت نمی‌گرفت.

بحث بعدی نیز مرتبط با دوره‌ی بعد از تصدی است؛ افرادی که در مناصبی مثل شورای رقابت قرار می‌گیرند تا مدتی نباید در نهادهای تحت تاثیر مشغول به کار بشوند. دشوار است این مورد در مورد کلیت شورا اتخاذ شود، اما برای تنظیم گران بخشی حتما باید اتخاذ باشد.

■ آیا سازوکاری که برای اقتدار قضایی شورا طراحی شده، جوابگو بوده است؟ به ویژه بحث اجرای احکام شورا که به گفته برخی اعضا، دادگاه‌ها نمی‌دانستند که با رای شورا چگونه برخورد کنند

■ آقای داوودی:

با توجه به عضویت دو قاضی دیوان عالی کشور در شورا و رای حداقل یک قاضی، پیش‌بینی قانون برای اقتدار قضایی شورا به صورت یک مرجع کارشناسی بدوی است. در ترکیب تجدید نظر شورا نیز با توجه به حضور سه قاضی دیوان عالی کشور، نقصی دیده نمی‌شود. علی‌رغم تاکید قانون بر این نکته که آرا شورا صرفاً در هیئت تجدید نظر قابلیت

تغییر دارند، اما مراجع قضایی مانند دیوان عدالت اداری، خودشان را در نقض آرا شورای رقابت ذیصلاح می‌دانستند و آرا شورا را نقض می‌کردند. در بحث اجرای احکام، علی‌رغم صراحت قانون مبنی بر لازم‌الاجرا بودن احکام شورا، هیچ وقت نتوانستیم با دستگاه قضایی به این هماهنگی برسیم که احکام شورا، دقیق و قاطع اجرا شوند و بسیاری جرائم مالی که برای پرونده‌های شورا تعیین می‌شد، هیچ وقت پرداخت نشد.

آقای فاطمی:

به طور کلی شورا دو نوع رای داشت: یکی در بحث تبیین فضای رقابت و تشخیص فعالیت ضد رقابتی بود که حتی به رای دو عضو قاضی شورا نیاز نداشت و رای اکثریت برای تصویب آن کافی بود، یکی هم در بحث اجرای احکام بود که به رای حداقل یکی از قضات نیاز داشت. به نظر من اجرای احکام یکی از نواقص شورا بود و لازم است شورا به عنوان یک نهاد شبه قضایی شناخته شود و احکام آن اجرایی شوند. یک مشکل دیگر که وجود داشت، میزان جرائم بود که بسیار ناچیز بود و قدرت بازدارندگی نداشت. البته ما و مجموعه شورا نیز در خصوص تعیین جرائم مالی سنگین، محتثانه برخورد می‌کردیم که شاید دلیل اصلی آن، توان کارشناسی پایین شورا بود.

■ در خصوص فرایند اجرا، به نظر شما، شورایی بودن نهاد تنظیم‌گر، به حل مسائل کمکی می‌کند؟ به عنوان مثال صنایع مختلف چقدر در شورا حضور داشتند و می‌توانستند جلوی بسیاری

از منافع را بگیرند؟

■ آقای داوودی:

در خصوص دسته‌بندی وظایف و فعالیت‌های

را به رگولاتوری‌های مختلف تفویض کند. تلاش‌های زیادی نیز در این راستا صورت گرفت و پیشنهادات زیادی برای تشکیل و تدوین اساسنامه به هیئت وزیران داده شد، اما هیچ کدام از آن‌ها تصویب نشد. چون طبیعتاً دولت حاضر نیست موضوعات مهمی همچون تنظیم‌گری بازار را به دیگر نهادها واگذار کند. آقای فاطمی:

در خصوص عملکرد فرآیندی شورا، من اگر خروجی شورا را نگاه کنم، شورا آن‌طور که دلمان می‌خواست خوب عمل نکرده. البته با توجه به همه محدودیت‌ها، شورا در یک زمینه‌هایی توفیقاتی هم داشت، مثلاً نهادهایی مثل وزارت بهداشت، پتروشیمی‌ها، هیئت مقررات زدایی و... یک تکان خوردند و متوجه شدند که باید در تدوین آیین‌نامه‌ها دقت کنند که پرونده‌شان به شورا ارجاع داده نشود. اما این عملکرد مثبت شورا، به اندازه‌ای که لازم است، نبود.

شورا، موضوعات مختلفی وجود دارد. مثلاً یک سری شکایت مربوط به شرکت‌هایی است که در مقابل یک انحصارگر قرار گرفته‌اند و دچار خسارت شده‌اند، یا افرادی که مجوز کسب و کاری خواسته‌اند و به آن‌ها داده نشده. رویه رسیدگی به این شکایات، همان رویه‌ی آیین دادرسی مدنی است.

وظیفه دیگر شورا این بود که خودش برود بازارهای مختلف را بررسی کند و فعالیت‌های ضد رقابتی را کشف کند، یعنی طبق قانون، شورا و مرکز ملی رقابت می‌تواند نقش «دادستانی رقابت» را ایفا کند.

به نظر من این شورا که با این ترکیب ایجاد شده، تخصص لازم و زمان کافی برای کار بر روی تمام زمینه‌ها را ندارد. در خصوص انحصارهای طبیعی در بخش‌های مختلف، قانون پیش‌بینی کرده که رگولاتوری‌های مختلف تشکیل شود. شورا نیز از نظر قانونی هیچ منعی نداشت که اختیارات قانونی خود

خصوص نظر کارشناسی، این گزارشات بلااستثنا منتشر می‌شدند، اما اعضای شورا موظف به تبعیت از نظر کارشناسان نبودند.

■ در یک نگاه کلی پیشنهادات اصلاحی شما برای دوره جدید شورا چیست؟

■ آقای فاطمی:

به نظر من اگر شورا بتواند هر کدام از موارد اصلاحی که در این جلسه بیان شد را اجرایی کند، یک اقدام مثبت و رو به جلو خواهد بود، به عنوان نمونه اجرای احکام یکی از مواردی است که حتما باید به طور جدی جدا شود، یا مورد دیگر مسئله ورود دیوان عدالت اداری در بازنگری‌هاست که باید اصلاح شود و در نهایت مهم‌ترین گام، تسهیل فرآیند شکل‌گیری تنظیم‌گران بخشی است، البته بایک منطق مشابه منطق شورای رقابت. منطقی که از دستگاه‌های اجرایی استقلال داشته باشد، از نظر بودجه‌ای معطل دستگاه‌های اجرایی نشوند و کلیه وظایف به آن‌ها محول شود. البته در مقابل این استقلال، می‌بایست نسبت به وظایف خود پاسخگو باشند.

■ آقای داوودی:

در مجموع موارد متعددی در حوزه‌های مختلف عملکرد شورا وجود دارد که قابل اصلاح هستند. همانطور که در سوالات قبل عرض کردم، یکی از راهکارهای موجود این است که اهمیت شورا به مقامات عالی کشور منعکس شود و حداقل یک دوطرفه معرفی و توجیه برای همه رده‌های بالای کشور به طریقی انجام شود تا بیشتر با این قانون رقابت که یک قانون بالادستی در اقتصاد ایران است آشنا شوند. همچنین اگر بشود قانون جداگانه‌ای برای رقابت تصویب کرد، می‌تواند در جهت رسمیت بخشیدن

به نظر من بزرگترین نقص ما در شورای رقابت، عدم درک و فهم مشترک سیاستگذاران ما از منفعت رقابت برای کشور است. بخشی از این عدم درک به منافع سازمانی بر می‌گردد، بخشی از آن هم به کج فهمی از مکانیسم کارکردی اقتصاد است. یک نکته دیگر این که ما در شورا در مورد سیاست ارتباطی با دنیای بیرون مشکل داشتیم و خوب عمل نکردیم، خیلی از جاها لازم بود آرا را عمومی کنیم، لازم بود در برخی مسائل وارد شویم و اظهار نظر کنیم، اما این کار را نکردیم. برای این امر لازم است فهم درستی از موضوع در ذهن سیاستمداران ما شکل بگیرد.

■ آیا بخش کارشناسی شورا، وزن داشت و فعالیتش کافی بود یا خیر؟

■ آقای فاطمی:

واقعیت این است که مرکز ملی رقابت به اندازه کافی توان تخصصی مطلوب را نداشت، حتی خیلی اوقات مرکز ملی رقابت، افراد و کارشناس کافی برای بررسی موضوعات نداشت، مثلاً کل داستان خودرو در مرکز ملی رقابت، تنها یک کارشناس داشت. در دانشگاه‌های ما افرادی هستند که روی موضوع حقوق رقابت کار کرده‌اند، اما هنوز رشته‌ی مستقلی در این موضوع نداریم. حتما در زمینه حقوق رقابت و اقتصاد از دانش تجمع شده ایرانیان و غیر ایرانیان می‌توان استفاده کرد.

■ آقای داوودی:

فرایندی که در شورا برای جبران کمبودها تعیین شده بود، به این صورت بود که هر پرونده‌ای که وارد شورا می‌شد، ابتدا در بخش تخصصی مربوط به موضوع آن (حقوقی یا اقتصادی) بررسی می‌شد، سپس اعمال نظر سایر بخش‌ها به آن ضمیمه می‌شد. در

به آن کمک‌کننده باشد.

در خصوص استقلال مالی شورا نیز راهکارهای مختلفی وجود دارد. یکی از این راهکارها هزینه ثبت شکایت است. راهکار دیگر بحث جرایم است. به دلیل ناهماهنگی در اجرای احکام، این جرایم اصلاً به خزانه دولت واریز نشد و در دوره جدید می‌توان این موضوع را پیگیری کرد. **I**

امیرمحمد رضا آداکوستری

پژوهشگر مهمان اندیشکده حکمرانی شریف

تجربه تنظیم‌گری شورای رقابت در عمل (از خودروتا تا داروخانه)

مقدمه

اساسی است که از زمان آغاز به کار خود در سال ۸۸، توانسته تبدیل به یکی از بازیگران مهم عرصه سیاستگذاری اقتصادی ایران شود. آن چه باعث اهمیت شورای رقابت در ساختار اقتصادی کشور شده این است که تصمیمات این شورا به موجب قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی می‌تواند ناظر به تمام اشخاص حقیقی و حقوقی در بخش‌های دولتی، خصوصی، عمومی

سیاست‌های اصل ۴۴ قانون اساسی همواره جزو سیاست‌های پرمناقشه تجربه حکمرانی و سیاستگذاری عمومی در ایران سال‌های اخیر بوده است که در افکار عمومی بیش‌تر با سیاست‌های خصوصی‌سازی شناخته می‌شود، اما شورا و مرکز ملی رقابت نیز یکی از نهادهای مهم برخاسته از قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون

و تعاونی باشد. اختیارات این شورا نیز دامنه‌ی بسیار وسیعی را در برمی‌گیرد؛ از تشخیص مصادیق رویه‌های ضد رقابتی و معافیت‌های موضوع این قانون گرفته تا تصویب دستورالعمل تنظیم قیمت و دستور به واگذاری سهام و ابطال هرگونه ادغام. با این حال بررسی اجمالی عملکرد شورای رقابت نشان می‌دهد این نهاد ملی و فرابخشی در عرصه اجرایی با مشکلات و چالش‌هایی روبروست که این چالش‌ها همچون مانعی بر سر راه ایجاد بازار رقابتی، شفاف و سالم در کشور قد علم می‌کنند. شورای رقابت در طول دوره فعالیت خود تا به الان در پرونده‌های مهمی ورود پیدا کرده که بررسی آن‌ها می‌تواند در ارزیابی عملکرد شورا و ارائه پیشنهاداتی برای بهبود آن راه‌گشا باشد. در این یادداشت به منظور بررسی اجمالی عملکرد شورای رقابت، عملکرد آن در حوزه‌های خودرو، وکالت و مورد بررسی قرار می‌گیرد.

خودرو

قیمت‌گذاری خودرو را می‌توان پرمناقشه‌ترین پرونده شورای رقابت در عرصه افکار عمومی دانست که بسیاری از شهروندان نیز با شورا از مسیر این مداخله آشنا شده‌اند. شورای رقابت از بهمن‌ماه سال ۹۱ و با تصمیم دولت به مسئله قیمت‌گذاری خودروهای داخلی ورود کرد. تجربه نزدیک به یک دهه حضور شورای رقابت در این عرصه و قیمت‌گذاری خودروهای داخلی با فرمولی خاص باعث شده تا شورا با انتقاداتی مواجه شود. بسیاری بر این باورند که شورای رقابت با قیمت‌گذاری دستوری خودرو باعث افزایش ضرروزیان

خودروسازان و کاهش تمایل آن‌ها به افزایش تولید شده که خود به بی‌ثباتی در بازار دامن می‌زند و از آن‌جا که شماری از متقاضیان موفق به تهیه خودرو با قیمت مصوب نمی‌شوند، باعث ایجاد فاصله زیاد بین قیمت کارخانه و قیمت بازار شده و خرید خودرو به قیمت نازل کارخانه را تبدیل به نوعی رانت‌جویی می‌کند. شورای رقابت از منظر صلاحیت قانونی و حقوقی نمی‌تواند در این زمینه ورود داشته باشد؛ زیرا اولاً شورا مکلف به تدوین و تصویب دستورالعمل مربوط به تنظیم قیمت است که امری متمایز از قیمت‌گذاری است و ثانیاً بازار خودرو در ایران بازاری رقابت‌ناپذیر تفسیر نشده که شورا قیمت‌گذاری در آن را برای رفع انحصار بر عهده بگیرد. اگرچه شورای رقابت در دو سال اخیر قیمت‌گذاری برخی از خودروهای گران‌قیمت خودروسازان را به ایشان واگذار کرد، اما هم‌چنان خودروهایی که بخش اعظم تولید را به خود اختصاص

کسب درآمد از طریق شغل وکالت را می‌دهد. مطابق قانون، کانون‌های وکلای دادگستری مکلفند حداقل یک‌بار در سال نسبت به پذیرش متقاضیان پروانه کارآموزی از طریق آزمون اقدام نموده و سپس ضمن اعلام نتایج، نسبت به صدور پروانه کارآموزی وکالت پذیرفته‌شدگان اقدام نماید. تعیین تعداد کارآموزان برای هر کانون برعهده کمیسیونی متشکل از رئیس کل دادگستری استان و رئیس شعبه اول دادگاه انقلاب و رئیس کانون وکلای استان مربوطه می‌باشد. در این پرونده عده‌ای از فارغ‌التحصیلان رشته حقوق از کانون وکلا شکایت کردند و در این شکایت خواستار حذف محدودیت در ظرفیت پذیرش وکلا بر اساس ملاکی جز آزمون علمی (چون اشباع بازار) شده‌اند. این پرونده در نهایت توسط شورای رقابت به مجلس شورای اسلامی ارجاع داده شد که اخیراً ذیل طرح تسهیل صدور مجوز کسب و کارها حل و فصل شد.

داروخانه‌ها

تاسیس و تایید صلاحیت داروخانه‌ها و نظارت بر آن‌ها طبق قانون بر عهده وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی است. با این حال وجود دو محدودیت حد نصاب جمعیتی و فاصله‌ای تا سالیان بسیار باعث شده بود تا در این زمینه مجوزهای محدودی صادر شود و بسیاری از دانش‌آموختگان رشته داروسازی که به دنبال ورود به بازار کار از طریق تاسیس داروخانه بودند، نتوانند به هدف خود برسند. به صورت روشن، آیین‌نامه سال ۸۹ وزارت بهداشت تصریح می‌کند که به شرط وجود حداقل یک مطب فعال پزشکی یا درمانگاه یا مرکز بهداشتی درمانی برای تا ۵۰ هزار نفر

می‌دادند توسط شورا قیمت‌گذاری می‌شدند که در نهایت و با اعطای اختیار قیمت‌گذاری خودرو به ستاد تنظیم بازار، شورای رقابت از این عرصه حذف شد.

وکالت

بخش خدمات در ایران هنوز تبدیل به حوزه‌ای نشده که مقررات‌گذاری در آن متاثر از شرایط بازار باشد و حضور قدرتمند نهادهای صنفی بخش خدماتی باعث شده تا نسبت به ایده‌های رفع انحصار از آن‌ها با مداخله‌هایی نظیر کاهش استقلال اصناف و مداخله دولت در آن‌ها مواجه شود. پرونده رفع انحصار از وکالت از این منظر یکی از پرونده‌های تاثیرگذار شورای رقابت بود. ورود شورای رقابت به این پرونده از مجرای ظرفیت آزمون وکالت بود. کانون وکلای دادگستری یکی از دو مرجع قانونی برای صدور پروانه‌ی وکالت در هر استان است. پرونده‌ی وکالت به فارغ‌التحصیلان حقوق مجوز

را ملزم به اصلاح رویه مجوزدهی تأسیس داروخانه کرده است.

آلومینیوم المهدی و هرمزال

درخواست‌های بررسی از شورای رقابت معمولاً از سوی افراد و شرکت‌ها انجام می‌شود. با این حال احتمال انحصار در صنعت آلومینیوم کشور باعث شد تا شماری از نمایندگان مجلس در سال ۹۶ از شورای رقابت درخواست ورود و تحقیق و تفحص کنند. آلومینیوم المهدی و طرح هرمزال در سال ۹۳ با حواشی فراوان به بخش خصوصی واگذار شد. با این این شرکت تولیدکننده شمس آلومینیوم با حذف رقیب خود ایرالکو عملاً تبدیل به مهم‌ترین تولیدکننده این کامودیتی شده بود و وضعیتی انحصاری پدید آورده بود. پس از جلسه‌ای که در شورای رقابت درباره آلومینیوم المهدی برگزار شد، تمامی اعضای شورای رقابت بالاتفاق تأیید کردند که این واگذاری خارج از روال قانونی بوده است و شورای رقابت پس از این‌که صورت جلسه را ارسال کرد، بررسی و صلاحیت رسیدگی این پرونده را از خود ساقط کرد و اظهار داشت که باید در مرجع قضایی پیگیری شود.

جمع‌بندی

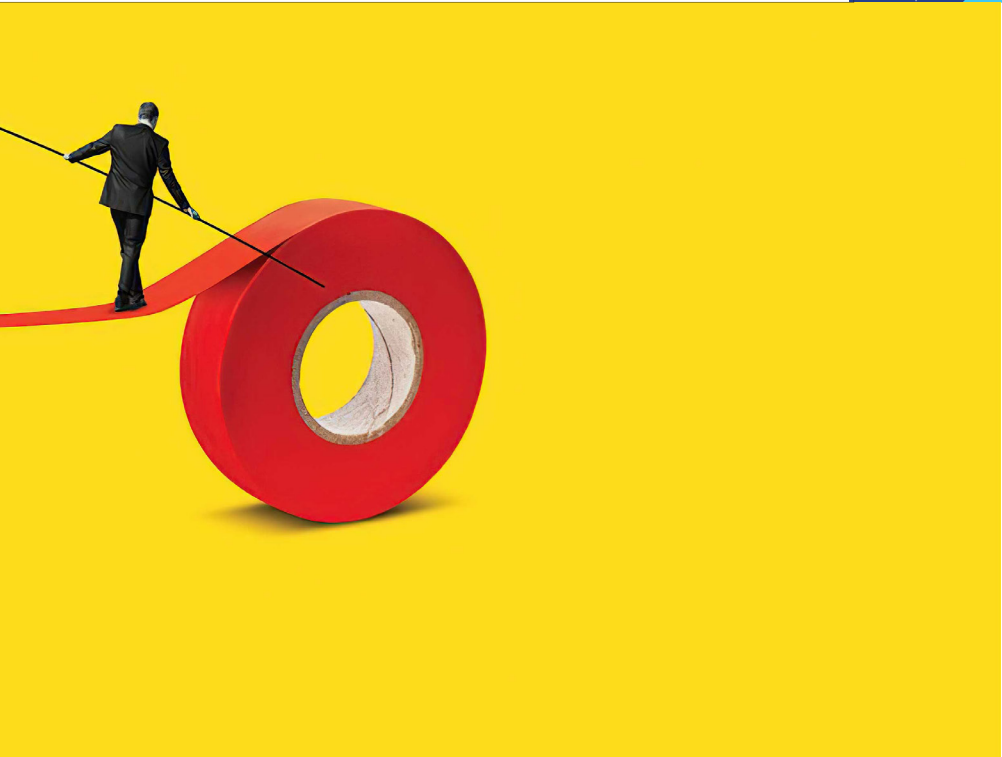
طبق گزارش شاخص رقابت‌پذیری جهانی ۲۰۱۹ که از سوی مجمع جهانی اقتصاد منتشر شد، جمهوری اسلامی ایران رتبه ۹۹ را در بین ۱۴۱ کشور به دست آورد که حکایت از وضعیت نه‌چندان مناسب رقابت در اقتصاد ایران دارد. تجربه شورای رقابت به‌عنوان نهاد تنظیم‌گر این حوزه در ایران نشان از آن دارد که در طول

جمعیت شهر یا روستا، به ازای هر ۷۰۰۰ نفر یک باب داروخانه و از ۵۰۰ هزار نفر جمعیت به بالا به ازای هر ۶۰۰۰ نفر از جمعیت شهر، اجازه تأسیس یک باب داروخانه داده خواهد شد. همچنین طبق این آیین‌نامه فاصله داروخانه‌های روزانه از یکدیگر برای جمعیت بالغ بر ۲۵۰ هزار نفر بایستی ۵۰ متر، از ۲۵۰ هزار تا ۵۰۰ هزار نفر جمعیت، ۱۰۰ متر و مناطق دارای ۵۰۰ هزار تا یک میلیون نفر جمعیت، ۱۵۰ متر و بیش از یک میلیون نفر، نیز این فاصله بایستی ۲۰۰ متر باشد. ضمن این که برای تأسیس داروخانه شبانه‌روزی نیز این فاصله طبق جمعیت تعریف شده بالا به ترتیب ۲۵۰، ۵۰۰، ۱۰۰۰ و ۱۵۰۰ متر می‌باشد.

محدودیت تعداد داروخانه‌ها نیز به آن‌ها در محلات وضعیت انحصاری بخشیده بود و اهالی ناگزیر از مراجعه به چند داروخانه مشخص بودند. در چنین شرایطی شماری از دانش‌آموختگان رشته داروسازی شکایتی را در سال ۹۶ به شورای رقابت تسلیم کردند. شورا پس از استماع بیانات شاکی و متشاکی، در نهایت رای به توقف مواد ۴ و ۱۵ آیین‌نامه تأسیس و اداره داروخانه‌ها مصوب ۱۳۹۳ که به منزله عدم پذیرش درخواست مجوز به دلیل اشباع بازار می‌باشد، داد. این رای شورا به‌نوعی باعث تسهیل اصلاح این روند انحصارگرایانه در دیگر نهادها شد. دیوان عدالت اداری در بهمن ماه ۱۳۹۷ رای به ابطال ماده ۱۵ آیین‌نامه تأسیس و اداره داروخانه‌ها داد؛ همچنین در شهریور ماه ۱۳۹۸ نیز جدول مربوط به حد نصاب جمعیتی مندرج در ماده ۴ آیین‌نامه مذکور را ابطال کرد. در همین رابطه هیأت مقررات زدایی در سی و سومین نشست خود مورخ دی ماه سال ۹۸، وزارت بهداشت

چند سال گذشته گام‌های مهمی برداشته شده و شورا تصمیماتی تاریخی را درخصوص شماری از پرونده‌ها اتخاذ کرده است. اما موانع داخلی و خارجی نظیر عدم تمکین نهادهای دولتی از تصمیمات شورا و بودجه ناکافی آن باعث شده تا این نهاد تنظیم‌گر نتواند به بسیاری از تصمیمات مهم خود جامه عمل بپوشاند. مشاهده تغییرات کلان و محوری مستلزم اراده ملی و مشارکت همگانی بازیگران مختلف در بخش‌های عمومی و خصوصی است و اگرچه شورای رقابت نقش هماهنگ‌کننده سیاستی را ایفا می‌کند، اما بدون این شروط نخواهد توانست به تنهایی وضعیت ایران را در شاخص‌های رقابت‌پذیری ارتقا دهد.

نماینده مرتضی حسینی

مدیر گروه نظام حکمرانی اندیشکده حکمرانی شریف

معماری نهادی نظام تنظیم‌گری

طراحی نسبت شورای رقابت با تنظیم‌گران بخشی

این است که تنظیم‌گری مبتنی بر قواعد رقابت، صرفاً به دنبال بیشینه‌کردن رفاه مشتری مبتنی بر تئوری‌های اقتصادی کلاسیک است، اما نوع دوم تنظیم‌گری صرفاً محدود به اهداف قواعد رقابت نیست و می‌تواند طیف گسترده‌ای از اهداف سیاست‌گذار بالادستی را دنبال کند و صنعت را طوری شکل بدهد که آن اهداف محقق شوند. این دو مدل تنظیم‌گری در بکارگیری ابزارها نیز متفاوت هستند. تنظیم‌گر رقابت معمولاً به وضع قواعد و تعیین مجازات برای نقض قواعد اکتفا

در دوره ظهور دولت‌های تنظیم‌گر، می‌توان دو نوع متفاوت از مداخلات تنظیم‌گری را شناسایی کرد. نوع اول تنظیم‌گری مبتنی بر مداخلات پسینی است که پیش‌فرض را بر تدوین قواعد رقابت و سپس مداخلات پسینی تنظیم‌گر برای جلوگیری از نقض آن قواعد می‌داند و دیگری مداخلات پیشینی که مبتنی بر ایده شکست بازار است و معمولاً با عنوان تنظیم‌گری اقتصادی یا تنظیم‌گری بخشی از آن یاد می‌شود. تفاوت این دو نوع تنظیم‌گری به صورت تئوریک در

۴. ظرفیت حقوقی - قضایی پشتیبان عملیات تنظیم‌گری

۵. نوع نگاه به مداخله‌ی ذی‌نفعان در تنظیم‌گری

۶. ظرفیت کارشناسی و تخصصی نیروی انسانی برای اجرای تنظیم‌گری

بر این اساس ما نیز باید مبتنی بر این عوامل و سایر ویژگی‌های بومی، سنت‌های حقوقی - قانونی و ساختار و فرهنگ سیاسی کشورمان به طراحی معماری نهادی تنظیم‌گری و به‌طور خاص مدل تفکیک وظایف تنظیم‌گران مختلف بپردازیم.

این معماری نهادی اجزا و ابعاد بسیار گسترده‌ای دارد که در این نوشتار تنها به بُعد ارتباط تنظیم‌گران بخشی و تنظیم‌گران رقابت می‌پردازیم. در این رابطه نیز لازم به ذکر است در کشورهای مختلف مدل‌های متفاوتی در این زمینه پیاده شده است. این تفاوت‌ها کاملاً به سنت‌های حقوقی متفاوت کشورها برمی‌گردد. به‌طور مثال در اغلب کشورهای عضو اتحادیه‌ی اروپا اولویت و ارجحیت با قواعد رقابت است؛ اما در سنت ایالات متحده محوریت با تنظیم‌گران بخشی است. در ادامه به طیف متنوعی از این مدل‌ها اشاره خواهیم کرد:

۱. نبود تنظیم‌گری بخشی (مداخلات پیشینی)

در این مدل اساساً اعتقادی به تنظیم‌گری بخشی فراتر از قواعد رقابت وجود ندارد و تنها تنظیم‌گر رقابت فعالیت می‌کند. نمونه‌ی آن در نیوزلند اواخر دهه‌ی ۱۹۸۰ قابل مشاهده است.

۲. انجام تنظیم‌گری پیشینی ذیل تنظیم‌گر رقابت (آب‌تنظیم‌گر رقابت)

در این مدل، وظایفی از جنس تنظیم‌گری پیشینی

می‌کند و ضرورتی برای نظارت پیوسته نمی‌بیند و تنها در مواردی که از قواعد مدنظر تخطی شود مداخله می‌کند؛ در حالی که تنظیم‌گر بخشی طیف وسیعی از ابزارهای کنترل رفتاری را به کار می‌گیرد و پیش‌فرض آن این است که معمولاً بازیگران معدودی در بازار هستند که بزرگ‌ترند و نوعی انحصارگرایی حاکم است که برای کنترل آن‌ها باید نظارت پیوسته بر عملکرد این بازیگران صورت بگیرد.

در کشورهای مختلف برای ایفای این دو نقش متفاوت تنظیم‌گری و حصول اهداف هر کدام از این دو مدل، معماری و ترتیبات نهادی متفاوتی طراحی شده است. معماری‌های نهادی مختلف در مدل تفکیک قدرت بین تنظیم‌گران تفاوت دارند.

سنتی‌ترین و مرسوم‌ترین معماری نهادی در کشورهای مختلف، تأسیس یک نهاد تنظیم‌گر رقابت (ناظر به همه - ی بخش‌ها) برای مدل اول تنظیم‌گری و تأسیس چند نهاد تنظیم‌گر بخشی متناسب با هر بخش (معمولاً: انرژی، حمل و نقل، ارتباطات، پولی، بانکی و مالی و...) بوده است.

اما باید دقت داشت که عوامل مختلفی هستند که بر این معماری نهادی تأثیر می‌گذارند و منجر به این می‌شوند که هر کشور مبتنی بر ظرفیت‌های خودش برای طراحی این معماری تصمیم بگیرد. این عوامل عبارتند از:

۱. بودجه‌ی در دسترس دولت برای عملیات تنظیم‌گری
۲. اندازه‌ی کلی اقتصاد و اندازه بخش مورد بررسی برای تنظیم‌گری

۳. سنت‌های قانونی - فرهنگی در تعیین میزان نقش دولت در تنظیم بازارها

مدل، ایجاد رقابت بین سازمانی و میان تنظیم‌گران در راستای افزایش کیفیت تصمیمات آن‌ها است. انگلستان نمونه بارز این مدل است.

۵. اعمال قواعد رقابت ذیل تنظیم‌گران بخشی در این مدل، قواعد رقابت وجود دارد؛ اما اعمال آن به تنظیم‌گران بخشی سپرده می‌شود. در عمل این تنظیم‌گری بخشی است که اولویت دارد اما باید قواعد رقابت نیز لحاظ شود. مکزیک و پرو مثال‌هایی از این مدل هستند.

۶. ترجیح تنظیم‌گری بخشی به تنظیم‌گری پسینی رقابت محور

در این مدل عملاً این تنظیم‌گر بخش است که آن حوزه را مدیریت می‌کند و قواعد رقابت اگر با قواعد وضع شده توسط تنظیم‌گر بخشی در تعارض باشد، تصمیمات تنظیم‌گر بخشی اولویت دارد. بارزترین نمونه این مدل کشور آمریکا است.

به تنظیم‌گر رقابت برون‌سپاری می‌شود و عملاً بخشی از وظایف تنظیم‌گران بخشی را نیز تنظیم‌گر رقابت انجام می‌دهد. تجربه‌های اخیر کشورهای همچون استرالیا، اسپانیا و هلند در برون‌سپاری تنظیم‌گری بخشی به تنظیم‌گر رقابت و تأسیس نوعی «آرتنظیم‌گر» به عنوان مثال‌هایی از این رویکرد قابل بررسی است.

۳. تفکیک وظایف روشن بین تنظیم‌گر بخشی و تنظیم‌گر رقابت

تفکیک وظایف و صلاحیت‌های روشن و مشخص بین تنظیم‌گران بخشی و تنظیم‌گران رقابت با تأکید بر صلاحیت ذاتی تنظیم‌گر رقابت و عدم نقض آن توسط تنظیم‌گران بخشی، مدلی است که در بیش‌تر کشورهای اتحادیه اروپا دنبال می‌شود.

۴. هم‌پوشانی عمدی وظایف در برخی از کشورها نوعی هم‌پوشانی و هم‌زمانی صلاحیت‌ها بین تنظیم‌گران رقابت و تنظیم‌گران بخشی به رسمیت شناخته می‌شود و مکانیزم‌هایی برای حل تعارض و هماهنگی بین این تصمیمات در نظر گرفته می‌شود. منطق پشتیبانی‌کننده از این

۱	۲	۳	۴	۵	۶
مقررات‌زایی کامل	انجام تنظیم‌گری پیشینی ذیل تنظیم‌گر رقابت	صلاحیت تکمیلی	صلاحیت هم‌زمان	اعمال قواعد رقابت ذیل تنظیم‌گر بخشی	تنظیم‌گری کامل
• نبود تنظیم‌گر بخشی یا پیشینی • تنها تنظیم‌گر رقابت فعالیت می‌کند و تنظیم‌گر پسینی وجود ندارد.	• تمام قدرت در تمرکز تنظیم‌گر رقابت قرار می‌گیرد. • آرتنظیم‌گر	• تفکیک کامل وظایف بین تنظیم‌گر بخشی و تنظیم‌گر رقابت	• هم‌پوشانی و هم‌زمانی صلاحیت‌ها بین تنظیم‌گران رقابت و تنظیم‌گران بخشی	• تنظیم‌گر بخشی تمام اختیارات را برعهده دارد. • تنظیم‌گر رقابت هیچ نقشی در بخش مورد تنظیم ندارد.	• تنظیم‌گری بخشی و پیشینی «میدان را پوشش می‌دهد. در زمان تعارض میان تنظیم‌گر بخشی با تنظیم‌گر رقابت، ترجیح با تنظیم‌گر بخشی است.
• مثال: در نیوزلند اواخر دهه ۱۹۸۰ قابل مشاهده است.	• مثال: کشورهایی همچون استرالیا، اسپانیا و هلند	• مثال: بیشتر کشورهای عضو اتحادیه اروپا و برزیل	• مثال: انگلستان، آفریقای جنوبی، هنگ کنگ	• مثال: مکزیک و پرو	• مثال: آمریکا
تنظیم‌گر رقابت			تمرکز قدرت		
			تنظیم‌گر بخشی		

بررسی نوع ارتباط تنظیم‌گر رقابت با تنظیم‌گران بخشی در ایران

تنظیم‌گر بخشی است - در ایران قابل ردیابی است. (در مواردی که چنین تنظیم‌گری وجود داشته باشد). با توجه به این اختلاف نظرها به نظر می‌رسد جمع بندی روشنی چه در لایه حکمرانان، چه در لایه صاحب‌نظران و چه در لایه قوانین و مقررات مصوب موجود در این زمینه وجود نداشته است. لذا در راستای ارتقا نظام تنظیم‌گری ملی، ضروری است طراحی منسجمی درخصوص معماری نهادی این نظام علی‌الخصوص مدل ارتباط نهادهای تنظیم‌گر بخشی با نهاد تنظیم‌گر رقابت صورت بگیرد.

در ایران برخی از صاحب‌نظران با ارائه تفسیری از ماده ۵۹ قانون اجرایی‌سازی اصل ۴۴ که به موضوع تأسیس تنظیم‌گر بخشی پرداخته است، مدلی شبیه آبرتنظیم‌گرها را به عنوان مدل مطلوب می‌دانند و تأکید دارند که تنظیم‌گران بخشی باید ذیل شورای رقابت تأسیس شوند و باید شورای رقابت شبیه آبرتنظیم‌گرها در برخی از کشورها عمل کنند.

از طرف دیگر تأسیس نهادهای تنظیم‌گر بخشی به موجب قوانین گوناگون، این تفسیر و این مدل را زیر سؤال می‌برد. به عبارت دیگر از آنجایی که تنظیم‌گرانی همچون سازمان تنظیم مقررات ارتباطات رادیویی به موجب قانون تأسیس شده و وظایف آن توسط قانون به نحوی روشن شده که ارتباطی با شورای رقابت ندارد، به نظر می‌رسد مدل آبرتنظیم‌گر بودن شورای رقابت با واقعیات عرصه حکمرانی کشور فاصله دارد. لذا برخی بر این باورند مدلی شبیه مدل ششم - که اولویت و ارجحیت با

نظرسنجی

لطفا جهت ارتقای کیفیت انتشار و کمک به غنای بیشتر در محتوای نشریه در نظرسنجی شرکت نمایید.

زمان لازم برای پاسخ به سوالات نظر سنجی کمتر از ۲ دقیقه بوده و برای شرکت در نظرسنجی این شماره از نشریه می‌توانید از طریق اسکن بارکد قرار داده شده در این قسمت و یا کلیک بر کلمه «نظر سنجی» (در صورتی که از نسخه‌های دیجیتال و یا آنلاین نشریه استفاده می‌کنید) اقدام نمایید. از همراهی شما بی نهایت سپاسگزاریم.

تنظیم گفتار

اولین نشریه تخصصی حوزه تنظیم‌گری

@regtalk

اندیشکده حکمرانی شریف

باشگاه تنظیم‌گری ایران (بنا)